

Oszacowanie wartości wskaźników rezultatu długoterminowego EFS dotyczących miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz miejsc wychowania przedszkolnego w ramach RPO WK-P 2014-2020

RAPORT KOŃCOWY

Listopad 2023

BADANIE EWALUACYJNE PN.:

OSZACOWANIE WARTOŚCI WSKAŹNIKÓW REZULTATU DŁUGOTERMINOWEGO EFS
DOTYCZĄCYCH MIEJSC OPIEKI NAD DZIEĆMI DO LAT 3 ORAZ MIEJSC WYCHOWANIA
PRZEDSZKOLNEGO W RAMACH RPO WK-P 2014-2020

Raport końcowy

Zamawiający:

Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego

pl. Teatralny 2

87-100 Toruń

Wykonawca:

Pracownia Badań i Doradztwa "Re-Source" Korczyński Sarapata sp.j.

ul. Zagórze 15

61-112 Poznań

Spis treści

Spis treści	3
Wykaz skrótów	5
Streszczenie	7
Executive Summary	13
Wprowadzenie	19
Informacje wstępne	19
Cel badania	20
Przedmiot badania.....	20
Główne założenia i okoliczności towarzyszące badaniu	21
Syntetyczny opis zastosowanej metodologii oraz źródła informacji, które zostały wykorzystane w badaniu	23
Desk research – analiza podstawowych dokumentów źródłowych	23
Wywiady pogłębione	23
Badanie Mixed-Mode (CAWI/CATI)	24
Pogłębione wywiady telefoniczne (ITI)	25
Źródła informacji wykorzystane w badaniu	26
Opis wyników badania	29
Stopień realizacji badanych wskaźników rezultatu długoterminowego EFS	29
Czynniki wpływające na poziom wartości badanych wskaźników rezultatu długoterminowego EFS.....	34

Sposoby finansowania kosztów utrzymania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego	54
Uzasadnienie dla utrzymywania dotychczas utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego.....	58
Dodatkowe korzyści uzyskane dzięki realizacji działań projektowych	64
Wypełnianie zasad horyzontalnych w projektach z obszaru opieki nad dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6	68
<u>Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym: dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</u>	<u>68</u>
<u>Zasada równości szans kobiet i mężczyzn.....</u>	<u>70</u>
<u>Zasada zrównoważonego rozwoju</u>	<u>72</u>
Dalsze potrzeby w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo wychowawczych dla dzieci do lat 6	73
Syntetyczne zestawienie odpowiedzi na postawione pytania	
badawcze	77
Zestawienie wniosków i rekomendacji	88
Spisy obiektów	92
Spis wykresów.....	92
Spis tabel	93

Wykaz skrótów

SKRÓT	ROZWIINIĘCIE SKRÓTU
CATI	Computer-Assisted Telephone Interview (Wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny)
CAWI	Computer-Assisted Web Interview (Wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW)
COVID-19	Koronawirus (COVID-19)
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ESF	European Social Fund (Europejski Fundusz Społeczny)
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IDI	Individual In-depth Interview (Indywidualny wywiad pogłębiony)
ITI	Individual Telephone Interview (Indywidualny wywiad telefoniczny)
IZ	Instytucja Zarządzająca
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
ROP K-PV 2014-2020	Regional Operational Programme for Kujawsko-Pomorskie Voivodeship for years 2014-2020 (Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020)
RPO WiM 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
RPO WK-P 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020
RPO WŁ 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020

RPO WP 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020
RPO WSL 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020
SL2014	Centralny system teleinformatyczny (SL2014)
SzOP	Szczegółowy Opis Priorytetów
UE	Unia Europejska
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZIT BTOF	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego

Streszczenie

Cel i metodologia badania

Celem przeprowadzonej ewaluacji było oszacowanie wartości dwóch wskaźników rezultatu długoterminowego EFS, których źródłem danych zgodnie z zapisami RPO WK-P 2014-2020 są badania ewaluacyjne:

- liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS,
- liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS.

W ramach niniejszej ewaluacji zastosowano następujące metody i techniki badawcze:

- **Analiza desk research** – W analizie uwzględniono przede wszystkim: akty prawne, dokumenty programowe, opracowania tematyczne, dokumentację projektową, dane wskaźnikowe.
- **Wywiady indywidualne (IDI)** – Badaniem objęto przedstawicieli Instytucji Zarządzającej RPO WK-P 2014-2020 (Departament Zarządzania Funduszami Europejskimi dla Kujaw i Pomorza oraz Departament Wdrażania Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza); przeprowadzono 4 wywiady.
- **Wywiady CAWI/CATI** – Tę technikę zastosowano wobec beneficjentów projektów w ramach Poddziałania: 8.4.1, 8.4.2, 8.4.3, 10.1.1 i 10.2.1 (uzyskano 210 ankiet, co stanowi 87,5% populacji) oraz placówek, w których utworzono / dostosowano miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 oraz miejsca wychowania przedszkolnego (uzyskano 92 ankiety, co stanowi 57,9% populacji).
- **Pogłębione wywiady telefoniczne** – technikę zastosowano wobec interesariuszy reprezentujących samorząd terytorialny (ZIT BTOF oraz przedstawiciele JST poziomu gminnego); przeprowadzono 17 wywiadów.

Stopień realizacji ewaluowanych wskaźników

Wśród projektów zakończonych do 30.06.2021 r. liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS wyniosła 823 szt. spośród 854 utworzonych miejsc. W konsekwencji osiągnięta wartość wskaźnika wynosi 96,4% i znacząco przekracza wartość docelową założoną w Programie na poziomie 55%.

W projektach zakończonych do 30.06.2021 r. liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS wyniosła 2092 szt. spośród 2100 utworzonych / dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami miejsc, co oznacza osiągnięcie wskaźnika na bardzo wysokim poziomie 99,6% i znaczące przekroczenie wartości docelowej założonej w Programie na poziomie 68%.

Czynniki wpływające na poziom wartości badanych wskaźników rezultatu długoterminowego

Do najważniejszych czynników mających wpływ na trwałość badanych miejsc zaliczyć należy takie czynniki jak: dofinansowanie czesnego (ze środków własnych organu prowadzącego i/lub środków zewnętrznych); istniejące zapotrzebowanie; odpowiedni – ilościowy i jakościowy – potencjał kadrowy placówki; atrakcyjność oferty placówki; wzrost aktywności zawodowej kobiet; aktywność informacyjno-promocyjna placówki i/lub organu prowadzącego; rosnące koszty utrzymania placówek; niewystarczająca skala dofinansowania funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3; konieczność ponoszenia przez rodziców opłat za opiekę nad dziećmi do lat 3; niski poziom zainteresowania ofertą opieki nad dziećmi do lat 3; niekorzystne trendy demograficzne; rosnąca liczba podmiotów konkurujących na lokalnym rynku opieki nad dziećmi do lat 3; bardzo duże lokalne zapotrzebowanie na miejsca wychowania przedszkolnego (przy jednocześnie relatywnie ograniczonej podaży miejsc wychowania przedszkolnego i/lub rosnącej świadomości rodziców co do znaczenia

edukacji przedszkolnej); zapewnienie i wykorzystanie zróżnicowanych źródeł finansowania funkcjonujących miejsc wychowania przedszkolnego; poprawność wcześniej przeprowadzonych diagnoz i prognoz; atrakcyjność zaplecza infrastrukturalnego placówki wychowania przedszkolnego; dobre opinie wśród dotychczasowych klientów placówki wychowania przedszkolnego i pozytywny jej wizerunek w lokalnej społeczności; atrakcyjna lokalizacja placówki wychowania przedszkolnego; ograniczone możliwości lokalowe; rosnąca podaż oferty edukacyjnej w zakresie wychowania przedszkolnego (wzrost liczby konkurencyjnych podmiotów); tendencje urbanizacyjne i suburbanizacyjne; rosnąca świadomość wśród rodziców różnych aspektów wspomagania rozwoju dziecka.

Jednocześnie, z przeprowadzonej analizy wynika, że formy wsparcia mają ograniczone znaczenie dla kwestii trwałości, tym bardziej że dominującym modelem realizacji ewaluowanych przedsięwzięć było łączenie różnych rodzajów działań. Wydaje się, że z punktu widzenia skuteczności i trwałości kluczowe jest zapewnienie różnorodnego rodzaju wsparcia w ewaluowanych obszarach, tak by beneficjenci mogli dokonywać samodzielnego „kalibrowania” działań projektowych pod kątem swoich potrzeb.

Sposoby finansowania kosztów utrzymania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego

W przypadku miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 dominującym źródłem finansowania, utworzonych miejsc, okazały się być opłaty rodziców. Dwa pozostałe filary finansowania to: środki z budżetu gminy lub innego organu prowadzącego oraz dofinansowanie z budżetu państwa.

Zdecydowanie dominującym sposobem finansowania kosztów utrzymania miejsc wychowania przedszkolnego okazuje się budżet gminy lub innego organu prowadzącego. Relatywnie duże znaczenie ma także finansowanie w oparciu o opłaty wnoszone przez rodziców, natomiast wyraźnie mniejsze znaczenie niż w przypadku

miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 ma zewnętrzne finansowanie bazujące na dotacjach, czy innego rodzaju dofinansowanie.

Uzasadnienie dla utrzymywania dotychczas utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego

Wśród najważniejszych kategorii interesariuszy wyraźnie dominuje przekonanie o tym, że – w kontekście występujących potrzeb – jest uzasadnienie dla dalszego utrzymywania dotychczas utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego. Z kolei tendencje demograficzne wskazują, iż będzie następować w kolejnych latach spadek zapotrzebowania na ofertę placówek tworzących tego rodzaju miejsca. Istotne jest tu jednak wzięcie pod uwagę dodatkowych uwarunkowań. Po pierwsze, nie można abstrahować od faktu istniejących deficytów w zakresie podaży miejsc wychowania przedszkolnego i – w szczególności – opieki nad dziećmi do lat 3. Po drugie, identyfikacja celowości utrzymywania utworzonych miejsc lub wręcz zwiększania ich liczby musi uwzględniać kontekst lokalny (zarówno w wymiarze podażowym, jak i popytowym). Po trzecie, należy brać pod uwagę także fakt, iż w najbliższych latach system opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego musi być przygotowany nie tylko na trafne odzwierciedlenie regionalnych trendów demograficznych, ale także tendencje w zakresie migracji, co może oznaczać, że uzasadnienie dla utrzymania utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego może występować nawet w przypadku, gdy regionalne trendy demograficzne na takie uzasadnienie nie będą wskazywać.

Dalsze potrzeby w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6

Co się tyczy potrzeb w zakresie wsparcia w obszarze rozwoju usług opieki nad dziećmi do lat 3 wyrażanych przez beneficjentów realizujących projekty dotyczące miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz placówki, w których takie miejsca utworzono

w ramach ewaluowanych projektów, to pojawiały się przede wszystkim postulaty dotyczące:

- dofinansowania bieżącej działalności placówki;
- dofinansowania działań zorientowanych na ilościowy i jakościowy rozwój kadry placówki opieki nad dziećmi do lat 3;
- subsydiowania opłat ponoszonych przez rodziców;
- działań inwestycyjnych (zarówno dotyczących bazy lokalowej, jak i wyposażenia placówki opieki nad dziećmi do lat 3);
- rozwijania oferty zajęciowej i terapeutycznej w placówce opieki nad dziećmi do lat 3;
- tworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Jeśli natomiast chodzi o potrzeby w zakresie wsparcia w obszarze rozwoju usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6 wyrażane przez beneficjentów realizujących projekty dotyczące miejsc wychowania przedszkolnego oraz placówki, w których takie miejsca utworzono w ramach ewaluowanych projektów, to pojawiały się przede wszystkim postulaty dotyczące:

- dofinansowania istniejących miejsc wychowania przedszkolnego / bieżącej działalności;
- zwiększania liczby miejsc wychowania przedszkolnego;
- doposażenia placówek wychowania przedszkolnego;
- rozwijania oferty dodatkowych zajęć edukacyjnych w placówkach wychowania przedszkolnego;
- rozwijania w ramach placówki wychowania przedszkolnego dodatkowego wsparcia terapeutycznego dla dzieci.

Najważniejsze zalecenia dotyczące tego, na jakiego rodzaju działania (i z uwzględnieniem jakich uwarunkowań) powinno być kierowane wsparcie dotyczące wychowania przedszkolnego w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 to:

- Utrzymanie wsparcia związanego z tworzeniem / dostosowaniem nowych miejsc w obszarze wychowania przedszkolnego.
- Zapewnienie dostępności wsparcia związanego z rozwijaniem oferty zajęć oraz wsparcia terapeutycznego w obszarze wychowania przedszkolnego.
- Zapewnienie dostępności wsparcia dotyczącego rozwoju ilościowego i jakościowego kadr placówek realizujących zadania w zakresie wychowania przedszkolnego.

Executive Summary

Purpose and methodology of the study

The purpose of the conducted evaluation was to estimate the values of two European Social Fund (ESF) long-term result indicators, the data source of which, according to the provisions of the Regional Operational Programme for Kujawsko-Pomorskie Voivodeship for years 2014-2020 (ROP K-PV 2014-2020), includes evaluation studies:

- the number of childcare places for children up to three years of age created and in operation two years after receiving ESF funding,
- the number of pre-school places in operation two years after receiving ESF funding.

The following research methods and techniques were applied in this evaluation:

- **Desk research analysis** – The analysis mainly involved: legal acts, programme documents, thematic studies, project documentation, indicator data.
- **Individual interviews (IDI)** – The survey covered representatives of the Managing Authority of the ROP K-PV 2014-2020 (Department of European Funds Management for Kujawy and Pomorze, as well as Department of European Funds Implementation for Kujawy and Pomorze); four interviews were conducted.
- **CAWI/CATI interviews** – This technique was applied to beneficiaries of projects under Submeasures: 8.4.1, 8.4.2, 8.4.3, 10.1.1 and 10.2.1 (210 questionnaires were received, representing 87.5% of the population) and establishments where childcare places for children up to three years and pre-school education places were created/adapted (92 questionnaires were received, representing 57.9% of the population).

- **Enhanced telephone interviews** – the technique was applied to stakeholders representing local government (Integrated Territorial Investments for the Bydgoszcz-Toruń Functional Area and representatives of local government units at the municipal level); 17 interviews were conducted.

Degree of implementation of the indicators evaluated

Among the projects completed by 30.06.2021, the number of created childcare places for children up to the age of three that are in operation two years after receiving ESF funding was 823 out of 854 places created. Consequently, the achieved value of the indicator is 96.4% and significantly exceeds the target value set in the Programme at 55%.

Among the projects completed by 30.06.2021, the number of pre-school education places that are in operation two years after receiving ESF funding amounted to 2,092 out of the 2,100 places created/adapted to the needs of children with disabilities, which means achieving the indicator at a remarkably high level of 99.6% and significantly exceeding the target value set in the Programme at 68%.

Factors influencing the level of the examined long-term result indicators

The most significant factors influencing the sustainability of the study sites include: subsidised tuition fees (from the leading authority's own resources and/or external funding); existing demand; adequate - quantitative and qualitative - staffing capacity of the organisation; attractiveness of the facility's offer; increase in women's professional activity; information and promotional activity of the facility and/or managing authority; rising costs of maintaining the facilities; insufficient scale of subsidies for the operation of childcare institutions for children up to the age of three; the necessity for parents to pay childcare fees for children under three; the low level of interest in the under-three childcare offer; unfavourable demographic trends; an increasing number of entities competing on the local market for childcare for children up to the age of three; an extremely high local demand for pre-school

facilities (with a simultaneous relatively limited supply of pre-school places and/or growing parental awareness of the importance of pre-school education); securing and utilising diversified funding sources for functioning pre-school establishments; correctness of previously conducted diagnoses and forecasts; attractiveness of the infrastructural facilities of the pre-school institution; positive opinions among existing pre-school customers and a positive image of the pre-school facility in the local community; attractive location of the pre-school facility; limited capacity of the premises; increasing supply of pre-school education offer (increase in the number of competing providers); urbanisation and suburbanisation trends; growing awareness among parents of the various aspects of supporting child development.

Meanwhile, the analysis suggests that the forms of support are of limited relevance to the issue of sustainability, especially as the predominant implementation model of the projects evaluated was a combination of different types of activities. From an effectiveness and sustainability perspective, it seems crucial to provide a variety of support in the areas being evaluated, so that beneficiaries are able to “calibrate” project activities to their own needs.

Methods of financing the cost of maintaining childcare places for children up to the age of three and pre-school education facilities

With regard to childcare places for children up to the age of three, the predominant source of funding, of the places created, appeared to be parental fees. The two other pillars of funding are: funds from the municipality or other leading authority and funding from the state budget.

In fact, by far the dominant source of funding for the cost of maintaining pre-school places turns out to be the budget of the municipality or other leading authority. Funding based on fees paid by parents is also of considerable importance, while external funding based on grants or other types of subsidies is clearly less important than for childcare places for children up to the age of three.

Arguments for maintaining childcare places for children up to the age of three years old and pre-school education places created so far

Among the most relevant stakeholder categories, there is a clear dominant conviction that - in the context of the needs that exist - there is justification for continuing to maintain the childcare and pre-school places that have been created to date.

Demographic trends, on the other hand, indicate that there will be a decline in demand for the offer of such facilities in the coming years. However, there are additional considerations that are important to take into account here. Firstly, the fact that there are deficits in the supply of pre-school places and - in particular - childcare for children up to the age of three cannot be ignored. Secondly, the identification of the desirability of maintaining the created places or even increasing their number must reflect the local context (both in terms of supply and demand). Thirdly, it must also be acknowledged that, in the coming years, the childcare and pre-school system must be prepared not only to accurately reflect regional demographic trends, but also migration trends, which may mean that there may be a justification for maintaining the established childcare and pre-school places even if regional demographic trends do not indicate such a justification.

Further needs for childcare up to age of three and childcare services for children up to age of six

With respect to the requirements for support in the area of the development of childcare services for children up to the age of three expressed by the beneficiaries implementing projects concerning childcare facilities for children up to the age of three and the facilities where such placements were created within the framework of the evaluated projects, there were mainly calls for:

- to subsidise the ongoing operations of the facility;
- funding for measures aimed at the quantitative and qualitative development of the childcare facility's staff up to the age of three;

- subsidising the fees paid by parents;
- investment measures (both in terms of premises and equipment for childcare facilities for children up to the age of three);
- developing occupational and therapeutic offers in the childcare centre for children up to the age of three;
- the creation of new childcare places for children up to the age of three.

However, as far as the needs for support in the area of development of childcare services for children up to six years of age are concerned, expressed by beneficiaries implementing projects concerning pre-school education facilities and establishments where such placements were created within the framework of the evaluated projects, the following suggestions were mainly expressed:

- subsidising existing pre-school places / ongoing operations;
- increasing the number of pre-school education sites;
- retrofitting of pre-school facilities;
- developing the offer of additional educational activities in pre-school education institutions;
- developing additional therapeutic support for children within the pre-school facility.

The most essential recommendations on what kind of activities (and considering which conditions) support for pre-school education should be directed to within the framework of the European Funds for Kujawy and Pomorze 2021-2027 Programme are:

- Maintain support related to the creation / adaptation of new placements in the area of pre-school education.

- To ensure the availability of support related to the development of the offer of activities and therapeutic support in the area of pre-school education.
- Ensuring the availability of support for the quantitative and qualitative development of the personnel of establishments performing tasks in the field of pre-school education.

The above-mentioned recommendations apply only to pre-school education due to the fact that current conditions do not allow the implementation of a regional intervention in the area of childcare up to age of three in 2021-2027.

Wprowadzenie

W niniejszym wprowadzeniu przedstawiono informacje wstępne dotyczące celu i przedmiotu badania oraz opisano główne okoliczności towarzyszące badaniu.

INFORMACJE WSTĘPNE

Niniejszy raport końcowy został przygotowany w ramach badania ewaluacyjnego pn. *„Oszacowanie wartości wskaźników rezultatu długoterminowego EFS dotyczących miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz miejsc wychowania przedszkolnego w ramach RPO WK-P 2014-2020”* realizowanego przez Pracownię Badań i Doradztwa „Re-Source” na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

W dalszej części dokumentu przedstawione zostały następujące elementy:

- wprowadzenie zawierające informację o celu i przedmiocie badania oraz głównych okolicznościach towarzyszących badaniu,
- syntetyczny opis zastosowanej metodologii oraz źródła, które zostały wykorzystane w badaniu,
- opis wyników badania,
- syntetyczne zestawienie odpowiedzi na postawione pytania badawcze,
- zestawienie wniosków i rekomendacji,
- spisy obiektów.

Do raportu załączono aneksy przedstawiające wzory narzędzi badawczych użytych w badaniu oraz dane pierwotne otrzymane w procesie badawczym.

CEL BADANIA

Celem przeprowadzonej ewaluacji było oszacowanie wartości dwóch wskaźników rezultatu długoterminowego EFS, których źródłem danych zgodnie z zapisami RPO WK-P 2014-2020 są badania ewaluacyjne:

- liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS,
- liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS.

PRZEDMIOT BADANIA

Przedmiot niniejszego badania został wyznaczony poprzez następujące pytania badawcze:

1. Jaka jest osiągnięta wartość wskaźnika Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS dla projektów których realizację zakończono do 30.06.2021 r.?
2. Jaka jest osiągnięta wartość wskaźnika Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS dla projektów, których realizację zakończono do 30.06.2021 r.?
3. Czy zostaną osiągnięte wartości docelowe badanych wskaźników określone w Programie dla 2023 r.?
4. Jakie formy wsparcia miały największy wpływ na poziom wartości badanych wskaźników długoterminowych EFS (w ramach jakich form wsparcia utworzono najwięcej trwałych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz miejsc wychowania przedszkolnego)?

5. Jakie są sposoby finansowania kosztów utrzymania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego utworzonych w ramach RPO WK-P 2014-2020 w analizowanym okresie?
6. Jakie czynniki, zarówno pozytywne jak i negatywne miały wpływ na trwałość badanych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego?
7. Czy, biorąc pod uwagę sytuację demograficzną, jest potrzeba utrzymywania dotychczas utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego?
8. Czy, a jeśli tak, to jakie inne korzyści, poza utworzeniem nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego, zidentyfikowano w ramach działań projektowych?
9. Jakie dalsze potrzeby można zidentyfikować w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6, na które z nich powinien być położony nacisk w perspektywie finansowej 2021-2027?
10. W jaki sposób w projektach z obszaru opieki nad dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6 zapewniono wypełnianie zasad horyzontalnych, tj. zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zasady równości szans kobiet i mężczyzn, zasady zrównoważonego rozwoju?

GŁÓWNE ZAŁOŻENIA I OKOLICZNOŚCI TOWARZYSZĄCE BADANIU

Spośród najważniejszych okoliczności towarzyszących niniejszej ewaluacji wskazać należy przede wszystkim na:

- konieczność dążenia do jak największej responsywności w badaniu ankietowym, co miało kluczowe znaczenie dla zapewnienia jak największej rzetelności pomiaru ewaluowanych wskaźników, ale jednocześnie wydłużało

proces badawczy ze względu na podejmowanie wielokrotnych monitów wobec uczestników badania;

- konieczność dokonania – bazującej na zróżnicowanych źródłach danych – identyfikacji placówek objętych wsparciem w ramach ewaluowanych projektów (identyfikację dokonano w oparciu o informacje zawarte we wnioskach o dofinansowanie oraz poprzez badanie ankietowe, co uzupełniano samodzielną analizą Web research prowadzoną przez Wykonawcę;
- nieprecyzyjny charakter definicji ewaluowanych wskaźników, co wymagało odpowiednich konsultacji z Zamawiającym w celu wypracowania spójnej definicji i przyjęcia odpowiednich założeń co do ustalenia, na jaki dzień określana jest dwuletnia trwałość funkcjonowania utworzonych / dostosowanych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 / miejsc wychowania przedszkolnego.

Syntetyczny opis zastosowanej metodologii oraz źródła informacji, które zostały wykorzystane w badaniu

W niniejszej części przedstawiono opis metod i technik badawczych zastosowanych w ramach przedmiotowej ewaluacji. Rozdział ten zawiera także wykaz źródeł informacji, które zostały wykorzystane w badaniu.

DESK RESEARCH – ANALIZA PODSTAWOWYCH DOKUMENTÓW ŹRÓDŁOWYCH

W ramach analizy danych zastanych zastosowany został dobór celowy, polegający na włączeniu w zakres analiz wszystkich danych, które oceniono jako przydatne z perspektywy celu badania (szczegółowy zakres wykorzystanych danych przedstawiono w części: „Źródła informacji wykorzystane w badaniu”).

WYWIADY POGŁĘBIONE

W ramach niniejszej ewaluacji techniką wywiadów pogłębionych objęto przedstawicieli IZ RPO WK-P 2014-2020. Na potrzeby tej techniki zastosowano dobór celowy polegający na realizacji wywiadów z przedstawicielami IZ RPO WK-P 2014-2020 posiadającymi szeroką wiedzę i doświadczenie dotyczące programowania, wdrażania i zarządzania wsparcia w zakresie tworzenia miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz miejsc wychowania przedszkolnego.

W rezultacie przeprowadzonego doboru wywiady pogłębione zostały zrealizowane z przedstawicielami następujących komórek organizacyjnych:

- Departament Zarządzania Funduszami Europejskimi dla Kujaw i Pomorza – Wydział Programowania: Biuro ds. Społecznych (2 wywiady);
- Departament Wdrażania Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza – Wydział Wdrażania Projektów EFS+: Biuro ds. Edukacji i Kształcenia (1 wywiad), Biuro ds. Aktywnej Integracji i Zdrowia (1 wywiad).

BADANIE MIXED-MODE (CAWI/CATI)

Technika Mixed-Mode zastosowana została do badania beneficjentów projektów realizowanych w ramach Poddziałiań: 8.4.1, 8.4.2, 8.4.3, 10.1.1 i 10.2.1 oraz badania przedstawicieli podmiotów i instytucji, w których utworzono miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsca wychowania przedszkolnego.

Zarówno w przypadku beneficjentów, jak i przedstawicieli podmiotów i instytucji, w których utworzono miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsca wychowania przedszkolnego zastosowany został dobór zupełny. W konsekwencji badaniem zostali objęci wszyscy beneficjenci oraz wszystkie zidentyfikowane podmioty, w przypadku których możliwe było pozyskanie poprawnych danych kontaktowych. W praktyce dobór miał charakter quasi-zupełny, co oznacza, iż ankiety skierowane zostały do wszystkich przedstawicieli populacji, lecz faktycznie w badaniu udział wzięły te podmioty, w przypadku których możliwe było przeprowadzenie wywiadów / ankiet w zaplanowanym terminie realizacji. W przypadku badania beneficjentów założono minimalny poziom responsywności wynoszący 80% badanej populacji, natomiast w grupie podmiotów, w których utworzono miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 / miejsca wychowania przedszkolnego, zagwarantowany minimalny poziom responsywności wynosił 50% badanej populacji.

W badaniu beneficjentów zrealizowanych zostało 210 ankiet: 113 w ramach Działania 8.4 i 97 w ramach Poddziałiań: 10.1.1 i 10.2.1 (w tym 2 ankiety niedokończone, w których sprawozdano dane wskaźnikowe) przy populacji wynoszącej 240 projektów, co oznacza osiągnięcie współczynnika response rate na poziomie 87,5%.

W badaniu placówek objętych wsparciem ostateczna populacja wyniosła 159 (uwzględniając przeprowadzoną deduplikację i niepowodzenia w znalezieniu poprawnych danych kontaktowych), z czego zrealizowane zostały 92 ankiety (w tym 5 ankiet, w których zadeklarowano brak stworzenia miejsc i zasadnicze pytania nie były zadawane), w konsekwencji osiągnięto response rate na poziomie 57,9%.

POGŁĘBIONE WYWIADY TELEFONICZNE (ITI)

Wywiady ITI zastosowane zostały dla pozyskania informacji od interesariuszy reprezentujących samorząd terytorialny (ZIT BTOF oraz przedstawiciele JST poziomu gminnego).

W ramach badania interesariuszy reprezentujących samorząd terytorialny zastosowany został dobór celowy, jednak w obu badanych grupach miał on nieco inny charakter.

ZIT BTOF

W przypadku ZIT BTOF zastosowany został dobór celowy polegający na selekcji do wywiadu osoby posiadającej możliwie szeroką wiedzę o potrzebach Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6 oraz wdrażania wsparcia w tym zakresie w ramach RPO WK-P 2014-2020. W ramach ZIT BTOF zrealizowany został 1 wywiad.

JST poziomu gminnego

W przypadku przedstawicieli JST dobór celowy miał charakter dwupoziomowy. Na poziomie selekcji JST dobór miał na celu zapewnienie reprezentatywności typologicznej JST pod względem cech mogących w istotny sposób różnicować skalę i charakter potrzeb tj. fakt realizacji projektu w zakresie miejsc opieki dla dzieci do lat 3 / wychowania przedszkolnego, rodzaj gminy (miejska, miejsko-wiejska, wiejska) oraz stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie miejsc opieki i wychowania przedszkolnego

(ilość miejsc opieki dla dzieci do lat 3 i wychowania przedszkolnego w stosunku do liczby dzieci w danym wieku). Cechy te stanowiły warstwy doboru próby.

Na drugim poziomie doboru – selekcji konkretnych osób w ramach wytypowanych JST – do wywiadów zapraszane były osoby posiadające najszerszą wiedzę w zakresie potrzeb gmin w obszarze opieki na dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6.

W rezultacie zrealizowano 16 wywiadów z JST zróżnicowanymi pod względem ww. parametrów.

ŹRÓDŁA INFORMACJI WYKORZYSTANE W BADANIU

W ramach niniejszej ewaluacji wykorzystano następujące źródła informacji:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego

i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej;

- Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 – Umowa Partnerstwa, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, 21 maja 2014 r. z późn. zm.;
- Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, 30 czerwca 2022 r.;
- EUROPA 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu;
- Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+/ Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (z Załącznikami);
- Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (z Załącznikami);
- Program Regionalny: Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021-2027;
- Szczegółowy Opis Priorytetów Programu FEdKP 2021-2027;
- Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020;
- Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków EFS w obszarze rynku pracy na lata 2014-2020;
- Wytyczne w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020;

- Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020;
- Wytyczne dotyczące realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021–2027;
- Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027;
- Dokumenty dotyczące perspektywy 2021-2027, znajdujące się na: [Stronie poświęconej Funduszom Europejskim](#);
- Bazy wygenerowane z systemu SL2014;
- Dokumentacja konkursowa analizowanego obszaru dla RPO WK-P 2014-2020;
- Sprawozdania z realizacji Programu dot. osiągnięcia wskaźników właściwych dla monitorowania postępu wdrażania RPO WK-P na lata 2014-2020;
- Badania ewaluacyjne i inne opracowania powiązane z tematyką analizy, w szczególności badania ewaluacyjne: „Ewaluacja działań podejmowanych w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6 w ramach RPO WK-P 2014-2020”, „Ewaluacja mid-term dotycząca postępu rzeczowego RPO WK-P na lata 2014-2020 dla potrzeb przeglądu śródkresowego, w tym realizacji zapisów ram i rezerwy wykonania” oraz „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach RPO WK-P 2014-2020”, a także analizy: „Wychowanie przedszkolne w województwie kujawsko-pomorskim w roku 2020 z uwzględnieniem wykorzystania środków UE” (stan na 01.12.2021 r.) oraz „Opieka nad dziećmi do lat 3 w województwie kujawsko-pomorskim” (stan na 30.06.2020 r.);
- Dane pochodzące ze statystyki publicznej obejmującej statystykę krajową (przede wszystkim Główny Urząd Statystyczny), jak i unijną (Eurostat).

Opis wyników badania

W niniejszym rozdziale przedstawiono całościowy opis wyników badania, wraz z ich analizą i interpretacją.

STOPIEŃ REALIZACJI BADANYCH WSKAŹNIKÓW REZULTATU

DŁUGOTERMINOWEGO EFS

W ramach niniejszego podrozdziału zrealizowany został zasadniczy cel niniejszej ewaluacji, tj. przeprowadzony został pomiar stopnia realizacji badanych wskaźników rezultatu długoterminowego EFS. Tym samym udzielono odpowiedzi na dwa kluczowe pytania badawcze:

1. Jaka jest osiągnięta wartość wskaźnika Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS dla projektów których realizację zakończono do 30.06.2021 r.?
2. Jaka jest osiągnięta wartość wskaźnika Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS dla projektów, których realizację zakończono do 30.06.2021 r.?

Jednocześnie, w ramach podsumowania analizy prowadzonej w niniejszym podrozdziale udzielona zostanie odpowiedź na pytanie badawcze: „Czy zostaną osiągnięte wartości docelowe badanych wskaźników określone w Programie dla 2023r.?”

W ramach badań ankietowych przeprowadzony został pomiar wskaźników rezultatu długoterminowego EFS: „Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS” i „Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”. Dane o wartości wskaźników zebrane zostały w

odniesieniu do 217 projektów spośród 240 zakwalifikowanych do pomiaru, głównie przy wykorzystaniu badania ankietowego z beneficjentami (210 projektów), a uzupełniająco – w przypadku gdy beneficjent nie wziął udziału w badaniu – wykorzystane zostało badanie ankietowe z placówkami objętymi wsparciem (7 projektów). Pomiar wskaźników przeprowadzany był w dwóch wariantach:

- **rzeczywistym** – dla projektów zakończonych do 30.06.2021 r. beneficjenci wskazywali, ile z utworzonych w projekcie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 / wychowania przedszkolnego funkcjonowało w okresie 2 lat po zakończeniu projektu, ponieważ ocena dotyczyła okresu, który już się zakończył;
- **prognozowanym** – dla projektów, których data zakończenia przypada po 30.06.2021 r. beneficjenci wskazywali szacunkową (spodziewaną przez nich na podstawie dostępnej wiedzy i okoliczności) liczbę miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 / wychowania przedszkolnego, które będą funkcjonowały w okresie 2 lat po zakończeniu projektu, ponieważ ocena dotyczyła okresu, który jeszcze się nie zakończył.

W poniższej tabeli przedstawione zostały wyniki pomiaru wartości wskaźnika rezultatu długoterminowego EFS „Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”, który dotyczył 117 projektów spośród 135 projektów zakwalifikowanych do pomiaru. W przypadku pozostałych 18 projektów ani beneficjent, ani wsparte placówki nie wypełniły ankiet służących pomiarowi wskaźnika.

Tabela 1. Pomiar wartości wskaźnika „Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”

Rodzaj pomiaru	Nazwa	Wartość
Pomiar (projekty zakończone do 30.06.2021) n=29	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	854
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.)	823

Rodzaj pomiaru	Nazwa	Wartość
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%)	96,4%
Prognoza (projekty z datą zakończenia po 30.06.2021) n=88	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	2923
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.) - minimum	2384
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.) - maksimum	2619
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.) - średnia	2504
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%) - minimum	81,6%
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%) - maksimum	89,6%
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%) - średnia	85,7%
Razem n=117	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	3777
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.) - minimum	3207
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.) - maksimum	3442
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.) - średnia	3327
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%) - minimum	84,9%
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%) - maksimum	91,1%
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%) - średnia	88,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania Mixed-mode z beneficjentami i placówkami objętymi wsparciem.

Wśród projektów zakończonych do 30.06.2021 r. liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS wyniosła 823 szt. spośród 854 utworzonych miejsc. W konsekwencji osiągnięta wartość wskaźnika wynosi 96,4% i znacząco przekracza wartość docelową założoną w Programie na poziomie 55%. Przewidywania beneficjentów ujęte w prognozie dla projektów z datą zakończenia po 30.06.2021 są nieco mniej

optymistyczne, wskazują one, iż liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS wyniesie od 2384 szt. do 2619 szt. z 2923 utworzonych w tych projektach.

Prognozowana wartość wskaźnika wyniesie zatem od 81,6% do 89,6%, średni szacunek wynosi w tym przypadku 85,7%. Wartości prognozowane są zatem niższe od uzyskanych w pomiarze rzeczywistym, lecz w dalszym ciągu znacząco przekraczają wartość docelową założoną w Programie na poziomie 55%.

Połączenie wyników pomiaru rzeczywistego i prognoz posłużyło oszacowaniu spodziewanej łącznej realizacji wskaźnika: „Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”, która zostanie osiągnięta we wszystkich projektach objętych pomiarem. Wedle informacji udzielonych przez beneficjentów należy spodziewać się osiągnięcia wartości od 84,9% do 91,1%. Zarówno informacje z pomiaru rzeczywistego, jak i przewidywania realizatorów wskazują na bardzo wysoki poziom realizacji analizowanego wskaźnika.

W poniższej tabeli przedstawione zostały wyniki pomiaru wartości wskaźnika rezultatu długoterminowego „Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”, który dotyczył 100 projektów spośród 105 projektów zakwalifikowanych do pomiaru. W przypadku pozostałych 5 projektów ani beneficjent, ani wsparte placówki nie wypełniły ankiet służących pomiarowi wskaźnika.

Tabela 2. Pomiar wartości wskaźnika „Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”

Rodzaj pomiaru	Nazwa	Wartość
Pomiar (projekty zakończone do 30.06.2021) n=47	Liczba utworzonych / dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami miejsc wychowania przedszkolnego (szt.)	2100
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.)	2092

Rodzaj pomiaru	Nazwa	Wartość
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%)	99,6%
Prognoza (projekty z datą zakończenia po 30.06.2021) n=53	Liczba utworzonych / dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami miejsc wychowania przedszkolnego (szt.)	2015
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.) - minimum	1752
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.) - maksimum	1819
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.) - średnia	1789
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%) - minimum	86,9%
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%) - maksimum	90,3%
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%) - średnia	88,8%
Razem n=100	Liczba utworzonych / dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami miejsc wychowania przedszkolnego (szt.)	4115
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.) - minimum	3844
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.) - maksimum	3911
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.) - średnia	3881
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%) - minimum	93,4%
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%) - maksimum	95,0%
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%) - średnia	94,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania Mixed-mode z beneficjentami i placówkami objętymi wsparciem.

W projektach zakończonych do 30.06.2021 r. liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS wyniosła 2092 szt. spośród 2100 miejsc utworzonych / dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, co oznacza osiągnięcie wskaźnika na bardzo wysokim poziomie 99,6% i znaczące przekroczenie wartości docelowej założonej w Programie na poziomie 68%. Przewidywania beneficjentów ujęte w prognozie dla projektów z datą zakończenia po 30.06.2021 są nieco mniej optymistyczne, gdyż wskazują one, iż liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS wyniesie od 1752 szt. do 1819 szt. z 2015 utworzonych w tych projektach. Prognozowana wartość wskaźnika wyniesie zatem od 86,9% do 90,3%, średni szacunek wynosi 88,8%. Wartości prognozowane są

zatem niższe od uzyskanych w pomiarze rzeczywistym, lecz w dalszym ciągu znacząco przekraczają wartość docelową założoną w Programie na poziomie 68%. Połączenie wyników pomiaru rzeczywistego i prognoz posłużyło oszacowaniu spodziewanej łącznej realizacji wskaźnika: „Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”, która zostanie osiągnięta we wszystkich projektach objętych pomiarem. Wedle informacji udzielonych przez beneficjentów należy spodziewać się osiągnięcia wartości od 93,4% do 95,0%. Zarówno dane rzeczywiste, jak i prognozy realizatorów wskazują na bardzo wysoki poziom realizacji analizowanego wskaźnika.

Ta zdecydowanie pozytywna sytuacja, jeśli chodzi o realizację ewaluowanych wskaźników, została także potwierdzona w badaniu jakościowym, gdzie przedstawiciele IZ jednoznacznie potwierdzili, że w ramach dotychczasowej analizy trwałości miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz miejsc wychowania przedszkolnego, które utworzono w dofinansowanych przedsięwzięciach, nie identyfikowano znaczących trudności w osiągnięciu dwuletniego okresu trwałości. Taki stan rzeczy oznacza, że w przypadku wsparcia o zbliżonym charakterze w przyszłości, formułowanie podobnego wymogu trwałości nie powinno stanowić czynnika ryzyka dla realizowanych przedsięwzięć, czy ewentualnego problemu ograniczającego potencjał absorpcyjny wnioskodawców.

CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA POZIOM WARTOŚCI BADANYCH

WSKAŹNIKÓW REZULTATU DŁUGOTERMINOWEGO EFS

W poprzednim podrozdziale przedstawiono wyniki przeprowadzonego pomiaru obu ewaluowanych wskaźników rezultatu długoterminowego EFS. Istotnym elementem analizy w ramach prowadzonego badania była także identyfikacja czynników oddziałujących na osiągniętą wartość rzeczonych wskaźników. Wyniki tej identyfikacji przedstawiono poniżej, odpowiadając tym samym na dwa następujące pytania badawcze:

1. Jakie czynniki, zarówno pozytywne jak i negatywne miały wpływ na trwałość badanych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego?
2. Jakie formy wsparcia miały największy wpływ na poziom wartości badanych wskaźników długoterminowych EFS (w ramach jakich form wsparcia utworzono najczęściej trwałych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz miejsc wychowania przedszkolnego)?

W pierwszej kolejności przeprowadzono analizę dotyczącą czynników, które oddziaływały na trwałość badanych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego, w podziale na oba rodzaje miejsc, których dotyczył pomiar ewaluowanych wskaźników. Uwzględniono tutaj perspektywę czterech kategorii interesariuszy. Po pierwsze, byli to beneficjenci i placówki, w których utworzono badane miejsca. Znaczenie opinii tych dwóch kategorii ma kluczowe znaczenie, gdyż to właśnie przedstawiciele obu kategorii podmiotów mają najpełniejszą wiedzę, co do tego, jakiego rodzaju czynniki w największym stopniu oddziaływały na trwałość badanych miejsc. Po drugie, uwzględniono opinię przedstawicieli Instytucji Zarządzającej, którzy z racji zaangażowania w proces wdrażania ewaluowanych projektów dysponują wiedzą o tych czynnikach, których oddziaływanie doświadczali beneficjenci realizujący te projekty. Poza tym, ci respondenci mogą dysponować wiedzą wykraczającą poza perspektywę beneficjentką, a więc identyfikować innego rodzaju czynniki niż beneficjenci. Po trzecie, w proces identyfikowania czynników trwałości zostali także włączeni przedstawiciele JST uczestniczący w badaniu jakościowym. W tym przypadku cenna jest wiedza respondentów na temat ogólnych uwarunkowań związanych z tworzeniem i utrzymaniem miejsc opieki na dziećmi w wieku do lat 3 oraz miejsc wychowania przedszkolnego.

Jeśli chodzi o kwestię czynników oddziałujących na trwałość miejsc opieki na dziećmi do lat 3, to wśród beneficjentów i placówek, w których utrzymano utworzone miejsca

dominowało przekonanie o pozytywnym wpływie na rzeczzone utrzymanie przede wszystkim takich czynników jak:

- dofinansowanie czesnego (ze środków własnych organu prowadzącego i/lub środków zewnętrznych);
- istniejące zapotrzebowanie na opiekę nad dziećmi do lat 3;
- odpowiedni – ilościowy i jakościowy – potencjał kadrowy placówki oferującej opiekę nad dziećmi do lat 3;
- atrakcyjność oferty placówki oferującej opiekę nad dziećmi do lat 3 (w tym: atrakcyjna lokalizacja, atrakcyjna oferta edukacyjna, atrakcyjna wysokość opłat).

Z kolei, beneficjentów i placówki, w których nie udało się utrzymać utworzonych miejsc zapytano o to, co było powodem braku funkcjonowania wszystkich utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w okresie trwałości. Mamy w tym przypadku do czynienia z pojedynczymi wskazaniem respondentów, w których zwracano uwagę na: niewłaściwe przygotowanie założeń projektowych, brak zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 (spowodowany m.in. spadkiem urodzeń), pojawienie się w otoczeniu lokalnym podmiotu konkurencyjnego.

Jednocześnie, zarówno przedstawiciele beneficjentów, jak i placówki, w których utworzono badane miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 poproszono o bardziej ogólną refleksję na temat czynników, które zdaniem respondentów ułatwiają utrzymywanie trwałości funkcjonowania tworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Pytanie odnosiło się więc do czynników, które niekoniecznie musiały dotyczyć danego respondenta, natomiast – w oparciu o jego wiedzę i doświadczenie – można uznać je za istotne dla trwałości funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. W tym przypadku wskazywano przede wszystkim na takie kwestie jak:

- duże zapotrzebowanie na ofertę opieki nad dziećmi do lat 3;

- dofinansowanie funkcjonujących miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 ze środków własnych organu prowadzących lub środków zewnętrznych;
- atrakcyjną ofertę w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 (atrakcyjność oferowanych zajęć, atrakcyjność zaplecza infrastrukturalnego i wyposażenia placówki; atrakcyjność finansowa oferty opieki nad dziećmi do lat 3; atrakcyjność lokalizacji placówki);
- wsparcie finansowe dla rodziców w ramach Rodzinnego Kapitału Opiekuńczego zwiększające zainteresowanie ofertą placówek opieki nad dziećmi do lat 3;
- duży – ilościowy i jakościowy – potencjał kadrowy placówki opieki nad dziećmi do lat 3;
- wzrost aktywności zawodowej kobiet;
- duża liczba nowych urodzeń;
- aktywność informacyjno-promocyjna placówki opieki nad dziećmi do lat 3 i/lub organu prowadzącego.

Jak widać, własne doświadczenia oraz perspektywa uogólniona generalnie się pokrywają, jeśli chodzi o identyfikację czynników mających kluczowe znaczenie dla utrzymania trwałości utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. W przypadku czynników o charakterze uogólnionym zwraca uwagę duże znaczenie czynnika finansowego, który ujawnia się w różnych wymiarach, tj. zarówno ze względu na ewentualne dofinansowanie funkcjonujących miejsc, jak i atrakcyjność finansową oferty opieki nad dziećmi do lat 3, jak i możliwości finansowe rodziców. Czyni to z aspektu finansowego kluczowy element warunkujący trwałość funkcjonujących miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Respondentów poproszono także o wskazanie tych czynników, które w ich odczuciu mogą utrudniać utrzymanie trwałości utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

W przypadku tego rodzaju czynników perspektywa uogólniona jest szczególnie istotna, gdyż – jak pamiętamy z wcześniejszych danych – własne doświadczenia respondentów były tutaj stosunkowo nieliczne (ze względu na to, że w zdecydowanej większości przypadków mamy do czynienia z utrzymaniem badanych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3). Przedstawiciele beneficjentów i placówek, w których utworzono badane miejsca wskazywali przede wszystkim na takie czynniki jak:

- rosnące koszty utrzymania placówek oferujących opiekę nad dziećmi do lat 3;
- niewystarczająca skala dofinansowania funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3;
- konieczność ponoszenia przez rodziców opłat za opiekę nad dziećmi do lat 3;
- niski poziom zainteresowania ofertą opieki nad dziećmi do lat 3;
- niekorzystne trendy demograficzne;
- rosnąca liczba podmiotów konkurujących na lokalnym rynku opieki nad dziećmi do lat 3.

Tak jak w przypadku wcześniejszej analizy czynników pozytywnie oddziałujących na trwałość miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, tak i w przypadku czynników o wpływie negatywnym, za kluczowe uznać należy uwarunkowania o charakterze finansowym, ze szczególnym uwzględnieniem rosnących kosztów utrzymania placówek oferujących opiekę nad dziećmi do lat 3, których nie można zbilansować finansowaniem zewnętrznym (ze względu na jego niewystarczającą skalę) i opłatami ponoszonymi przez rodziców (ze względu na to, że ich zbyt duża wysokość skutkuje ograniczonym popytem na ofertę placówek oferujących opiekę nad dziećmi do lat 3).

Analogiczną do powyższej analizę mającą na celu identyfikację czynników wpływających na utrzymanie trwałości badanych miejsc przeprowadzono w odniesieniu do miejsc wychowania przedszkolnego. Jeśli chodzi o kwestię czynników oddziałujących na trwałość miejsc wychowania przedszkolnego, to wśród

beneficjentów i placówek, w których utrzymano utworzone / dostosowane do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami miejsca dominowało przekonanie o pozytywnym wpływie na rzeczne utrzymanie przede wszystkim takich czynników jak:

- bardzo duże lokalne zapotrzebowanie na miejsca wychowania przedszkolnego (przy jednocześnie relatywnie ograniczonej podaży miejsc wychowania przedszkolnego i/lub rosnącej świadomości rodziców co do znaczenia edukacji przedszkolnej);
- atrakcyjność utworzonych / dostosowanych miejsc wychowania przedszkolnego (przede wszystkim w aspekcie: oferty edukacyjnej, jakościowego wyposażenia wspartych placówek oraz jakości zajęć zapewnionej poprzez personel o odpowiednim potencjale ilościowym i jakościowym);
- zapewnienie i wykorzystanie zróżnicowanych źródeł finansowania funkcjonujących miejsc wychowania przedszkolnego (środki własne, zapewnienie finansowania ze strony organu prowadzącego, opłaty od rodziców, dofinansowanie zewnętrzne);
- poprawność wcześniej przeprowadzonych diagnoz i prognoz (tj. trafne dostosowanie liczby utworzonych / dostosowanych miejsc wychowania przedszkolnego do rzeczywistych potrzeb);
- trafność i skuteczność działań informacyjno-promocyjnych kierowanych do rodziców (prowadzonych zarówno przez organy prowadzące, jak i placówki).

Z kolei, beneficjentów i placówki, w których nie udało się utrzymać utworzonych / dostosowanych miejsc zapytano o to, co było powodem braku funkcjonowania wszystkich utworzonych / dostosowanych miejsc wychowania przedszkolnego w okresie trwałości. Mamy w tym przypadku do czynienia z pojedynczymi wskazaniem respondentów, w których zwracano uwagę na: mniejsze niż zakładano zainteresowanie ofertą edukacyjną placówki oraz wpływ kryzysu pandemicznego.

Jednocześnie, zarówno przedstawiciele beneficjentów, jak i placówki, w których utworzono / dostosowano badane miejsca wychowania przedszkolnego poproszono o bardziej ogólną refleksję na temat czynników, które zdaniem respondentów ułatwiają utrzymywanie trwałości funkcjonowania tworzonych / dostosowywanych miejsc wychowania przedszkolnego. Pytanie odnosiło się więc do czynników, które niekoniecznie musiały dotyczyć danego respondenta, natomiast – w oparciu o jego wiedzę i doświadczenie – można uznać je za istotne dla trwałości funkcjonowania miejsc wychowania przedszkolnego. W tym przypadku wskazywano przede wszystkim na takie kwestie jak:

- wysoki poziom zapotrzebowania na ofertę placówek wychowania przedszkolnego;
- atrakcyjność – ilościowa i jakościowa – oferty edukacyjnej w zakresie wychowania przedszkolnego;
- atrakcyjność zaplecza infrastrukturalnego placówki wychowania przedszkolnego;
- duży – ilościowy i jakościowy – potencjał kadrowy placówki wychowania przedszkolnego;
- dobre opinie wśród dotychczasowych klientów placówki wychowania przedszkolnego i pozytywny jej wizerunek w lokalnej społeczności;
- aktywność promocyjna placówki wychowania przedszkolnego i/lub organu prowadzącego;
- atrakcyjna lokalizacja placówki wychowania przedszkolnego;
- gwarancja finansowania funkcjonowania miejsc wychowania przedszkolnego (ze strony organu prowadzącego lub w oparciu o środki zewnętrzne);
- tendencje demograficzne związane z liczbą urodzeń;
- tendencje na rynku pracy (wzrost aktywności zawodowej kobiet).

Jak widać, własne doświadczenia oraz perspektywa uogólniona generalnie się pokrywają, jeśli chodzi o identyfikację czynników mających kluczowe znaczenie dla utrzymania trwałości utworzonych / dostosowanych miejsc wychowania przedszkolnego. W przypadku perspektywy uogólnionej nieco większego znaczenia nabierają tendencje bardziej długookresowe i wykraczające poza poziom lokalny (np. tendencje demograficzne i dotyczące funkcjonowania rynku pracy). W przypadku obu perspektyw (własnej i uogólnionej) kluczowe okazują się jednak działania samych organów prowadzących / placówek oraz kontekst lokalny, w którym funkcjonują (a który związany jest z poziomem lokalnego zapotrzebowania na miejsca wychowania przedszkolnego).

Respondentów poproszono także o wskazanie tych czynników, które w ich odczuciu mogą utrudniać utrzymanie trwałości utworzonych / dostosowanych miejsc wychowania przedszkolnego. W przypadku tego rodzaju czynników perspektywa uogólniona jest szczególnie istotna, gdyż – jak pamiętamy z wcześniejszych danych – własne doświadczenia respondentów były tutaj stosunkowo nieliczne (ze względu na to, że w zdecydowanej większości przypadków mamy do czynienia z utrzymaniem badanych miejsc wychowania przedszkolnego). Przedstawiciele beneficjentów i placówek, w których utworzono / dostosowano badane miejsca wskazywali przede wszystkim na takie czynniki jak:

- brak odpowiedniego zaplecza finansowego w kontekście finansowania funkcjonujących miejsc wychowania przedszkolnego;
- rosnące koszty dotyczące różnych aspektów funkcjonowania placówek wychowania przedszkolnego;
- niekorzystne tendencje demograficzne;
- braki kadrowe personelu placówek wychowania przedszkolnego;
- ograniczone możliwości lokalowe;

- rosnąca podaż oferty edukacyjnej w zakresie wychowania przedszkolnego (wzrost liczby konkurencyjnych podmiotów).

Jeśli chodzi o czynniki wpływające negatywnie na poziom trwałości badanych miejsc (zarówno jeśli chodzi o miejsca opieki nad dziećmi do lat 3, jak i miejsca wychowania przedszkolnego) przeprowadzono dodatkową analizę treści wniosków o płatność, w których beneficjenci wykazują problemy, które utrudniły im realizację wskaźników. Oczywiście, problemy te nie odnosiły się do wskaźników objętych niniejszą ewaluacją, natomiast przeprowadzona analiza pozwoliła zweryfikować, czy któreś z problemów wykazywanych we wnioskach o płatność mogła (lub może) wpływać negatywnie także na realizację wskaźników rezultatu długoterminowego. W większości przypadków deklarowane problemy były jednak związane z realizacją wskaźników produktów w ewaluowanych projektach, niemniej jednak można wskazać na kilka problemów, które traktować należy jako potencjalnie zagrażające także osiągnięciu odpowiedniego poziomu trwałości utworzonych / dostosowanych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 / miejsc wychowania przedszkolnego. Należą do nich przede wszystkim: utrudnienia w funkcjonowaniu placówek w czasie kryzysu pandemicznego; niższy niż zakładano poziom zainteresowania ofertą placówki; trudności ze skuteczną rekrutacją kadry placówki; problemy związane z zagrożeniem płynności finansowej; rosnące koszty różnych aspektów prowadzenia placówki opieki nad dziećmi do lat 3 / placówki wychowania przedszkolnego.

Powyższą identyfikację czynników wpływających na trwałość miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego uzupełniono o analizę bazującą na wynikach badań ewaluacyjnych odnoszących się do przedmiotu niniejszego badania ewaluacyjnego. Przy czym uwzględniono tutaj zarówno badania dotyczące RPO WK-P 2014-2020, jak i innych RPO, w których wdrażana była analogiczna interwencja.

Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS

Z informacji pochodzących z badania *Ewaluacja mid-term dotycząca postępu rzeczowego RPO WK-P na lata 2014-2020 dla potrzeb przeglądu śródkresowego, w tym realizacji zapisów ram i rezerwy wykonania* z marca 2019 roku, które dotyczyły wskaźnika „Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3” wynika, że problemami opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3 były wysoki poziom absencji chorobowych i wysoki koszt opieki nad dzieckiem. W badaniu ewaluacyjnym powołano się na dane z których wynika, że dla rodziców ważny jest swobodny wybór formy opieki nad dzieckiem. Ponadto, rodzice dzieci w wieku między 4 a 36 miesiącem życia najchętniej powierzaliby dziecko opiekunkom lub rodzinie/przyjaciołom. Ten konkretny wskaźnik wymagał w roku 2019 renegotjacji wartości docelowych – zasugerowano obniżenie jego wartości docelowej i przeznaczenie części alokacji na wsparcie w postaci voucherów na opiekę nad dzieckiem, które miałyby być lepiej dopasowane do wymagań elastyczności wśród rodziców. W grudniu 2019 roku zakończono badanie *Ewaluacja działań podejmowanych w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo wychowawczych dla dzieci do lat 6 w ramach RPO WK-P 2014-2020*. W toku przeprowadzania tego badania stwierdzono, że prognoza liczby utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS wynosiła: 9 (rok 2019), 166 (2020), 258 (2021), 540 (2022), 717 (2023) oraz 145 (2024). Z przeprowadzonego badania CATI wynikało, że 80% utworzonych miejsc opieki miałyby być utrzymanych co pozwalałoby na osiągnięcie wartości docelowej wskaźnika.

Jak wynika z innego badania ewaluacyjnego¹ z września 2022 roku, które dotyczyło m.in. wskaźnika „Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”, jego szacowany stopień realizacji na rok 2023 miałby wynieść 181,8%². Jego docelowe przekroczenie miałyby wynikać ze świadomości beneficjentów odnośnie obligatoryjności utrzymania trwałości rezultatów projektu oraz dużego zapotrzebowania na wsparcie w tym obszarze.

Pozostałe źródła dotyczące wskaźnika „Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS” dotyczą już programów innych województw. W województwie pomorskim³ trwałość wynikająca ze wskaźnika była większa niż było to zakładane. Szczególnie dużo miejsc żłobkowych utworzonych było na terenach wiejskich podczas gdy to w obszarach miejskich najczęściej dochodziło do ograniczania tych miejsc. W województwie śląskim⁴ analizowany wskaźnik wymagał korekty szacowania jego wartości docelowej, co miało wynikać z błędnego oparcia podstawy do wyliczenia wskaźnika o inny wskaźnik: „Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3”. W RPO WŁ 2014-2020⁵ analizowany wskaźnik według szacunków z roku 2018, mógł nie zostać osiągnięty. Miało to wynikać ze zbyt wysokiego kosztu utworzenia miejsca opieki, utrudnień w pozyskiwaniu przez beneficjentów lokali

¹ *Ewaluacja stopnia osiągnięcia zakładanych wartości docelowych wskaźników określonych w RPO WK-P na lata 2014-2020*

² Szacowany stopień realizacji tego wskaźnika został w przywołanym badaniu określony na poziomie 181,8% co wynika z dokonanych obliczeń na dwóch wartościach: celu na 2023 założonego w Programie (55%) oraz wartości osiągniętej na dzień 31.12.2021 r. (100%). Oznacza to, że wskaźnik miałby być spełniony prawie dwukrotnie, a konkretnie na poziomie właśnie 181,8%.

³ *Oszacowanie wartości wskaźników rezultatu długoterminowego Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 – druga edycja*

⁴ *Weryfikacja i oszacowanie wartości wybranych wskaźników Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*

⁵ *Szacowanie dwóch wskaźników rezultatu długoterminowego EFS dotyczących miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz miejsc wychowania przedszkolnego w ramach RPO WŁ 2014-2020*

spełniających wymogi Sanepidu i Straży Pożarnej, czy niechęci do otwierania miejsc ze względu na zbyt długi czas (2 lata) utrzymania lokalu bez dofinansowania. W związku z tymi problemami postanowiono prowadzić negocjacje w ramach finansowanych projektów, zwiększyć liczebność konkursów, dostosować wartość docelową wskaźnika do realnych potrzeb oraz realokować środki w celu osiągnięcia wskaźników. W badaniu ewaluacyjnym⁶ dotyczącym m.in. opisywanego wskaźnika w RPO WiM 2014-2020 stwierdzono ponownie, że koszt pobytu w placówce jest głównym czynnikiem podjęcia decyzji o skorzystaniu z jej usług. Na aspekt ten zwracali uwagę zarówno przedstawiciele żłobków oraz gmin. Wynika z tego, że przenoszenie kosztów korzystania z tych lokali na rodziców może negatywnie wpływać na trwałość analizowanego wskaźnika. Ewaluacja zawierała również analizę wskaźnika w kontekście wpływu pandemii COVID-19 – placówki, które wzięły udział w badaniu zaznaczały takie negatywne skutki pandemii jak: zamykanie placówek, ograniczanie godzin ich pracy oraz likwidacja niektórych zajęć. Mimo tego badani zaznaczali, że problemy te nie były tak uciążliwe jak np. dla szkół i powodowały przede wszystkim wprowadzanie silnych obostrzeń sanitarnych. Jednocześnie, poważnym skutkiem powyższych problemów był strach rodziców i rezygnacja z udziału w projekcie z tego powodu. Ostatecznie pandemia COVID-19 nie wpłynęła w znaczący sposób na osiąganie wskaźnika „Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”.

Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS

Co się tyczy wskaźnika „Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”, to z przeprowadzonego w

⁶ Ewaluacja wsparcia opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

grudniu 2019 roku badania *Ewaluacja działań podejmowanych w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo wychowawczych dla dzieci do lat 6 w ramach RPO WK-P 2014-2020* wynikało, że wskaźnik ten zostanie zrealizowany i przekroczony (wyższy o 32% od zakładanego poziomu dla roku 2023). Z deklaracji zdecydowanej większości (90%) beneficjentów biorących udział w badaniu wynikało utrzymanie utworzonych miejsc opieki przez co najmniej 2 lata po zakończeniu projektu. Ponadto badani stwierdzali, że zapotrzebowanie na miejsca opieki dla dzieci do lat 6 będzie w ciągu kolejnych 5 lat wzrastać lub pozostanie bez zmian. Badanie ewaluacyjne *Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach RPO WK-P 2014-2020* zawierało analizę wskaźnika „Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie”. Jak wynika z treści raportu największą potrzebą obszaru edukacji przedszkolnej był niedobór miejsc wychowania przedszkolnego i stosunkowo niski odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną. Szczególnego wsparcia pod względem zwiększania liczby miejsc przedszkolnych wymagają obszary wiejskie. Projekty z zakresu edukacji przedszkolnej zmagają się z trudnościami ze znalezieniem wykonawców robót budowlanych oraz zakupowych. Czynnikiem, który może pozytywnie wpływać na korzystanie z ofert placówek przedszkolnych może być wzrost poziomu zatrudnienia w województwie kujawsko-pomorskim. Zwiększanie renomy placówek, które uzyskały wsparcie również może pośrednio wpływać pozytywnie na osiągnięcie wskaźników z tego obszaru. W badaniu przewidywane było dalsze zapotrzebowanie na szkolenia dla nauczycieli przedszkolnych. Jednocześnie czynnikami, które mogłyby negatywnie wpływać na realizację projektów z zakresu edukacji przedszkolnej były zmiany demograficzne oraz migracje wewnętrzne.

Badanie *Ewaluacja stopnia osiągnięcia zakładanych wartości docelowych wskaźników określonych w RPO WK-P na lata 2014-2020* z września 2022 roku, również dotyczyło m.in. wskaźnika Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie. Wskaźnik ten miałby zostać przekroczony – sytuacja ta ma wynikać z wysokiego zapotrzebowania na miejsca wychowania przedszkolnego, zapewnienia

finansowania miejsc przedszkolnych dzięki środkom nie pochodzącym z EFS, czy samej chęci i gotowości beneficjentów do utrzymania tych miejsc.

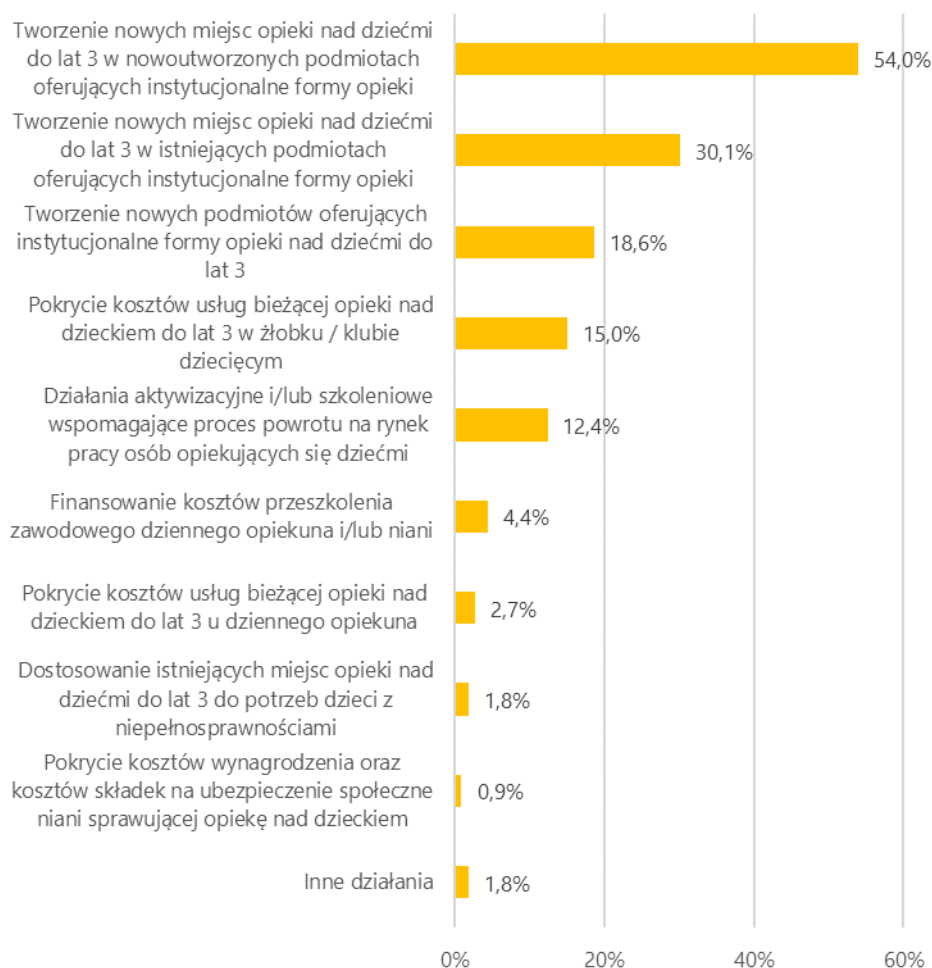
Poniższe badania ewaluacyjne odnoszą się do opisu wskaźnika „Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS” dla innych województw. W RPO WP 2014-2020 wskaźnik ten był realizowany w wysokim stopniu. To co miało zapewnić wysoką realizację wskaźnika to dobrej jakości zajęcia prowadzone we wspartych placówkach, duże zapotrzebowanie na świadczenie edukacji przedszkolnej, odpowiednio wykwalifikowane kadry placówek, czy wspieranie finansowe organów prowadzących. W województwie lubuskim również wskaźnik był realizowany na wysokim poziomie w związku z czym w badaniu ewaluacyjnym rekomendowano kontynuowanie zaprojektowanych działań. Analizowany wskaźnik w RPO WSL 2014-2020 również miałby zostać przekroczony. Ewaluacja wskaźnika dla województwa łódzkiego zawierała informacje o powodach utrudnień w realizacji wskaźnika: pandemia COVID-19 oraz trudności w budowie lub adaptacji budynków. Ponadto tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego i późniejsze utrzymanie ich wymaga spełniania często skomplikowanych wymogów nakładanych przez podmioty takie jak Sanepid czy Straż Pożarna. Wobec problemu lokalowego ewaluator zarekomendował promocję tworzenia placówek w systemie modułowym lub tworzenie placówek przyzakładowych. W województwie podkarpackim wskaźnik miałby zostać przekroczony, a beneficjenci wsparcia biorący udział w badaniu ewaluacyjnym deklarowali zainteresowanie aplikowaniem o kolejne środki UE i dalsze zwiększanie liczby miejsc wychowania przedszkolnego. Natomiast wysokie wyniki osiągania wskaźnika „Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS” w województwie warmińsko-mazurskim przypisano dużemu zapotrzebowaniu na miejsca przedszkolne oraz zmianom społecznym i na rynku pracy – zwłaszcza zwiększonej aktywności zawodowej wśród kobiet. Jednocześnie na trwałość miejsc wychowania

przedszkolnego nie miała silnego wpływu pandemia COVID-19, choć spowodowała pewne ograniczenia w funkcjonowaniu placówek wychowania przedszkolnego.

Biorąc pod uwagę wyniki powyższej analizy benchmarkingowej stwierdzić należy, że zidentyfikowane w innych badaniach ewaluacyjnych czynniki wpływające na stopień realizacji wskaźników stanowiących przedmiot niniejszej ewaluacji w dużej mierze pokrywają się z tymi, które wskazano na podstawie wyników badań pierwotnych. Jeśli uwzględnimy fakt, że przeprowadzona identyfikacja bazowała m.in. na ewaluacjach dotyczących innych programów i regionów, uprawnionym jest wniosek, iż znaczna część uwarunkowań trwałości miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego nie ma charakteru specyficznego regionalnie.

Jak wskazano we wprowadzeniu do niniejszego podrozdziału, analizą objęto także kwestię wpływu form wsparcia, z których korzystali beneficjenci na trwałość utworzonych / dostosowanych miejsc uwzględnionych w badaniu. Nim jednak przejdziemy do analizy rzeczzonego uwarunkowania konieczne jest przedstawienie danych obrazujących częstość występowania poszczególnych form wsparcia. Na poniższym wykresie przedstawiono dane dotyczące tego, jaka była popularność poszczególnych form wsparcia w ramach projektów w Działaniu 8.4 RPO WK-P 2014-2020, które dotyczyło wsparcia rozwoju usług opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz wsparcia zatrudnienia osób pełniących funkcje opiekuńcze.

Wykres 1. Popularność form wsparcia w Działaniu 8.4

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania Mixed-mode z beneficjentami; n=113; pytanie wielokrotnego wyboru, odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

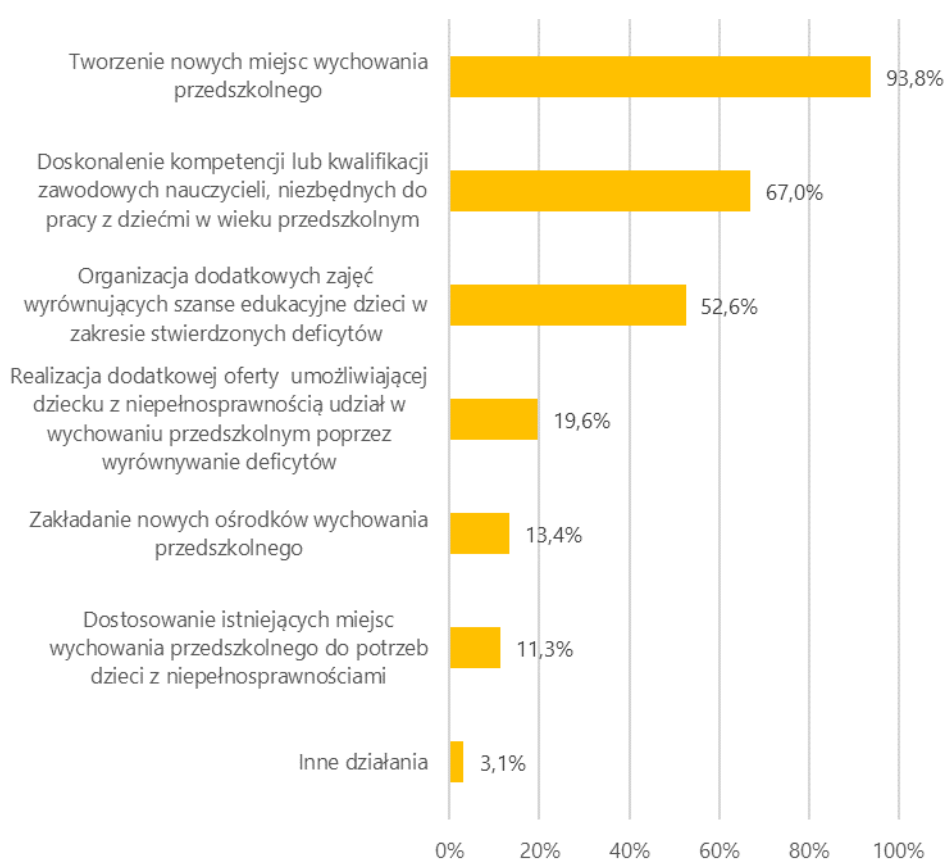
Zdecydowanie dominującą formą wsparcia w ramach Działania 8.4 było wsparcie na rzecz tworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w nowoutworzonych podmiotach oferujących instytucjonalne formy opieki, która miała zastosowanie w ponad połowie projektów (54%). W przypadku niecałej 1/3 projektów (30,1%) mieliśmy do czynienia z tworzeniem nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w istniejących podmiotach oferujących instytucjonalne formy opieki.

Pozostałe formy wsparcia w ramach Działania 8.4 były już wskazywane wyraźnie rzadziej, przy czym przez co najmniej 10% respondentów wskazane zostały takie formy jak: tworzenie nowych podmiotów oferujących instytucjonalne formy opieki

nad dziećmi do lat 3 (18,6%), pokrycie usług bieżącej opieki nad dzieckiem do lat 3 w żłobku / klubie dziecięcym (15%) oraz działania aktywizacyjne i/lub szkoleniowe wspomagające proces powrotu na rynek pracy osób opiekujących się dziećmi (12,4%).

Na wykresie poniższym przedstawiono z kolei dane obrazujące popularność form wsparcia zastosowanych w projektach w Poddziałaniach: 10.1.1 i 10.2.1, a więc w obszarze odnoszącym się do wychowania przedszkolnego.

Wykres 2. Popularność form wsparcia w Poddziałaniach: 10.1.1 i 10.2.1

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania Mixed-mode z beneficjentami; n=97; pytanie wielokrotnego wyboru, odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Zdecydowanie najczęściej występującą formą wsparcia w ramach ewaluowanych projektów było tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego, z którą mieliśmy do czynienia w aż 93,8% projektów. W ponad 2/3 projektów (67%) zastosowanie miało doskonalenie kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, niezbędnych do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym. Z kolei w nieco

ponad połowie przedsięwzięć (52,6%) realizowano działania w zakresie organizacji dodatkowych zajęć wyrównujących szanse edukacyjne dzieci w zakresie stwierdzonych deficytów. Pozostałe formy wsparcia nie były wskazane przez więcej niż 1/5 respondentów.

Oczywiście oba ewaluowane obszary interwencji cechują się swoją specyfiką, która wpływa na częstość występowania poszczególnych form wsparcia (to, jakie w ogóle formy wsparcia występują w ramach każdego z omawianych obszarów jest wypadkową przyjętego w RPO WK-P 2014-2020 programowania i określenia zakresu działań możliwych do dofinansowania). Warto przy tym zauważyć, że wsparcie dotyczące wychowania przedszkolnego cechuje się generalnie większą różnorodnością, czego potwierdzeniem jest np. fakt, że każda z trzech najczęściej wskazywanych form wsparcia dotyczy zupełnie innego aspektu. Jeśli chodzi o interwencję dotyczącą opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, to jest ona bardziej jednorodna. Z drugiej strony, w ramach obu obszarów interwencji relatywnie niewielka okazała się częstość podejmowania działań w zakresie dostosowania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 / miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami – w obu przypadkach jest to bardzo rzadko wskazywana forma wsparcia (choć w przypadku miejsc wychowania przedszkolnego, pomimo plasowania się na ostatnim miejscu w rankingu częstości, odsetek wskazań przekroczył 10%).

Uwzględniając zidentyfikowane formy wsparcia przeprowadzono analizę pod kątem tego, w ramach jakich form wsparcia utworzono najwięcej trwałych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz miejsc wychowania przedszkolnego. Dane dotyczące tej kwestii przedstawiono na poniższym wykresie, gdzie porównano średni udział trwałych (tj. takich, które zostały / zostaną – według przewidywań – utrzymane w ciągu 2 lat od zakończenia projektu) miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 / miejsc wychowania przedszkolnego w projektach, w których realizowano określone formy wsparcia i w których ich nie realizowano.

Tabela 3. Średni udział trwałych miejsc opieki / wychowania przedszkolnego w całkowitej liczbie utworzonych miejsc (z uwzględnieniem zastosowanych w projektach form wsparcia)

Działanie 8.4	Tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w istniejących podmiotach oferujących instytucjonalne formy opieki	realizacja n=34	88,3%
		brak realizacji n=79	89,7%
	Tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w nowoutworzonych podmiotach oferujących instytucjonalne formy opieki	realizacja n=61	89,8%
		brak realizacji n=52	88,7%
	Tworzenie nowych podmiotów oferujących instytucjonalne formy opieki nad dziećmi do lat 3	realizacja n=21	87,5%
		brak realizacji n=92	89,7%
	Finansowanie kosztów przeszkolenia zawodowego dziennego opiekuna i/lub niani	realizacja n=5	73,5%
		brak realizacji n=108	90,0%
	Dostosowanie istniejących miejsc opieki na dzieci do lat 3 do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami	realizacja n=2	50,0%
		brak realizacji n=111	90,0%
	Działania aktywizacyjne i/lub szkoleniowe wspomagające proces powrotu na rynek pracy osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3	realizacja n=14	94,4%
		brak realizacji n=99	88,6%
	Pokrycie kosztów usług bieżącej opieki nad dzieckiem do lat 3 w żłobku / klubie dziecięcym (wariant tylko dla Poddziałania 8.4.1)	realizacja n=17	90,0%
		brak realizacji n=22	86,3%
Pokrycie kosztów usług bieżącej opieki nad dzieckiem do lat 3 u dziennego opiekuna (wariant tylko dla Poddziałania 8.4.1)	realizacja n=3	66,7%	
	brak realizacji n=36	89,7%	
Pokrycie kosztów wynagrodzenia oraz kosztów składek niani sprawującej opiekę nad dzieckiem do lat 3 (wariant tylko dla Poddziałania 8.4.1)	realizacja n=1	100,0%	
	brak realizacji n=38	87,6%	
Poddziałania 10.1.1 i 10.2.1	Tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego	realizacja n=91	95,0%
		brak realizacji n=6	100,0%
	Dostosowanie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami	realizacja n=11	99,3%
		brak realizacji n=86	94,8%
	Zakładanie nowych ośrodków wychowania przedszkolnego	realizacja n=13	98,9%
		brak realizacji n=84	94,7%
	Organizacja dodatkowych zajęć wyrównujących szanse edukacyjne dzieci w zakresie stwierdzonych deficytów	realizacja n=51	94,1%
		brak realizacji n=46	96,6%
	Realizacja dodatkowej oferty umożliwiającej dziecku z niepełnosprawnością udział w wychowaniu przedszkolnym poprzez wyrównywanie deficytu	realizacja n=19	99,1%
		brak realizacji n=78	94,4%
Doskonalenie kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, niezbędnych do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym	realizacja n=65	93,8%	
	brak realizacji n=32	98,4%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania Mixed-mode z beneficjentami.

Jeśli chodzi o wsparcie dotyczące tworzenia / dostosowania miejsc wychowania przedszkolnego mamy do czynienia z bardzo niewielkimi różnicowaniami, jeśli chodzi o to, jaki odsetek trwałych miejsc objętych badaniem występuje w projektach, w których stosowano daną formę wsparcia. W przypadku żadnej z wyróżnionych form

wsparcia nie mamy do czynienia ze znacząco obniżoną skalą występowania trwałych miejsc wychowania przedszkolnego – w odniesieniu do wszystkich analizowanych form wsparcia odsetek trwałych miejsc wychowania przedszkolnego przekracza 90%.

Co się tyczy miejsc opieki na dziećmi do lat 3, to sytuacja jest nieco odmienna.

Zauważalne są bowiem istotne różnicowania pomiędzy odsetkiem trwałych miejsc rzeczowej opieki w projektach stosujących poszczególne rodzaje działań. Mogłoby to sugerować, że w przypadku interwencji odnoszącej się do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 występuje określone uwarunkowanie trwałości utworzonych miejsc poprzez to, jakie zostały zastosowane formy wsparcia w danym projekcie. Jeśli jednak przyjrzymy się tym formom wsparcia, gdzie różnicowania są największe, to okaże się, że odpowiadają za nie pojedyncze przedsięwzięcia, co ogranicza możliwość jednoznacznego wyjaśnienia występujących prawidłowości specyfiką rodzajów podejmowanych w przedsięwzięciach działań.

Podsumowując powyższą analizę stwierdzić należy, że mamy do czynienia z relatywnie niewielkim wpływem stosowanych form wsparcia na osiąganą trwałość dotyczących utworzonych / dostosowanych miejsc w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowania przedszkolnego. Pamiętać przy tym należy, że w projektach były realizowane różne konfiguracje poszczególnych form wsparcia, tym bardziej więc trudno jest wyodrębnić wpływ na trwałość danego rodzaju działań podejmowanych w projekcie. Wydaje się więc, że większe znaczenie miała trafność diagnozy potrzeb, która pozwoliła w dofinansowanym przedsięwzięciu zrealizować taką kombinację działań, która odpowiadała rzeczywistym potrzebom placówki / społeczności lokalnej. Natomiast to, jakie były elementy składowe konfiguracji form wsparcia ma znaczenie drugorzędne.

Zidentyfikowane powyżej czynniki wpływające na poziom wartości badanych wskaźników, czyli trwałość utworzonych / dostosowanych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz miejsc wychowania przedszkolnego znalazły swoje generalne potwierdzenie w badaniu jakościowym, gdzie przede wszystkim zwracano uwagę na

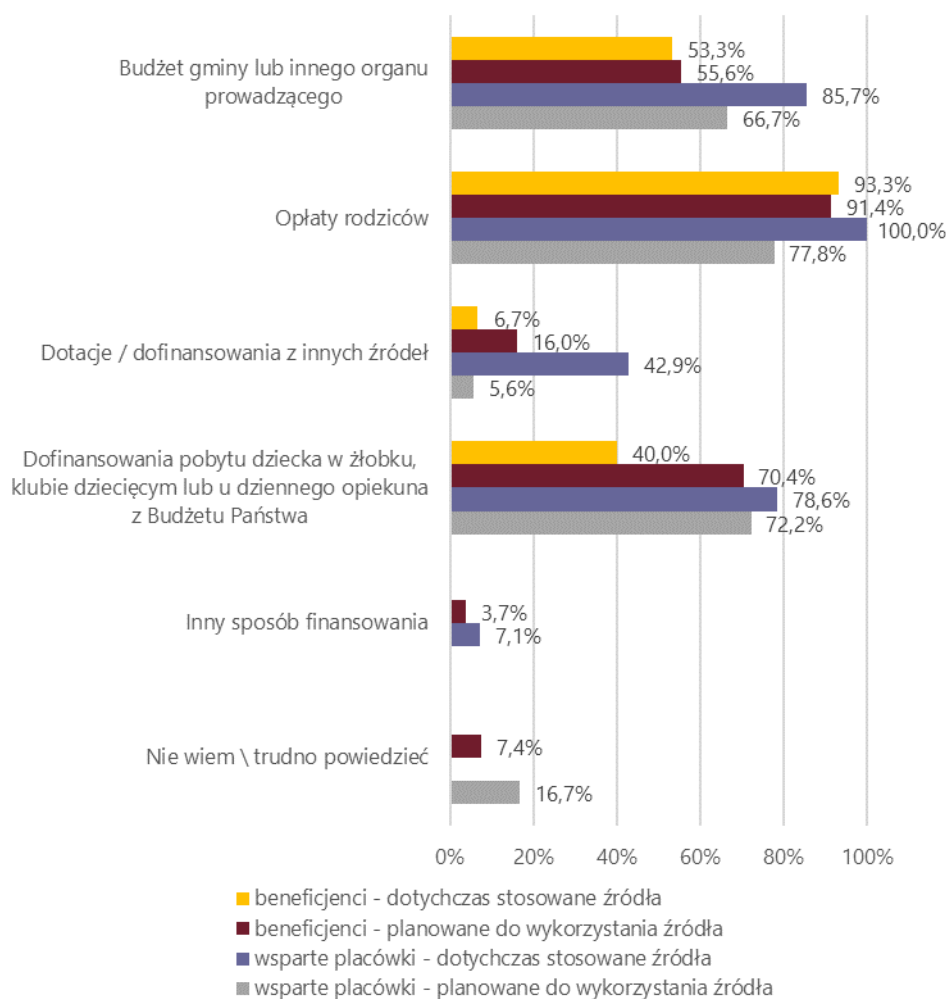
takie kwestie jak: tendencje demograficzne; tendencje urbanizacyjne i suburbanizacyjne (czyli w szczególności: dynamiczny wzrost ludności w miastach oraz na terenach sąsiadujących z dużymi ośrodkami miejskimi); jakość oferty placówki (w szczególności w zakresie oferowanych zajęć i ewentualnego wsparcia terapeutycznego); potencjał kadrowy (w wymiarze ilościowym i jakościowym); lokalizacja placówki; warunki finansowe oferowane rodzicom; możliwości finansowe organu prowadzącego; rodzaj organu prowadzącego (wskazywano, że podmioty publiczne generują mniejsze ryzyko ograniczonej trwałości utworzonych miejsc w porównaniu z podmiotami prywatnymi, szczególnie takimi, które nie są podmiotami wywodzącymi się z danego obszaru i które nie specjalizują się wyłącznie w opiece nad dziećmi do lat 3 lub wychowaniu przedszkolnym); zmieniające się wzorce aktywności zawodowej; rosnąca świadomość wśród rodziców różnych aspektów wspomagania rozwoju dziecka.

SPOSOBY FINANSOWANIA KOSZTÓW UTRZYMANIA MIEJSC OPIEKI NAD DZIEĆMI DO LAT 3 I MIEJSC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

W niniejszym podrozdziale przeprowadzono analizę dotyczącą sposobów finansowania kosztów utrzymania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego, odpowiadając tym samym na pytanie badawcze: „Jakie są sposoby finansowania kosztów utrzymania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego utworzonych w ramach RPO WK-P 2014-2020 w analizowanym okresie?”.

W pierwszej kolejności przeprowadzono identyfikację źródeł finansowania funkcjonowania tworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (w oparciu o deklaracje beneficjentów i placówek opieki nad dziećmi do lat 3).

Wykres 3. Źródła finansowania funkcjonowania tworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3

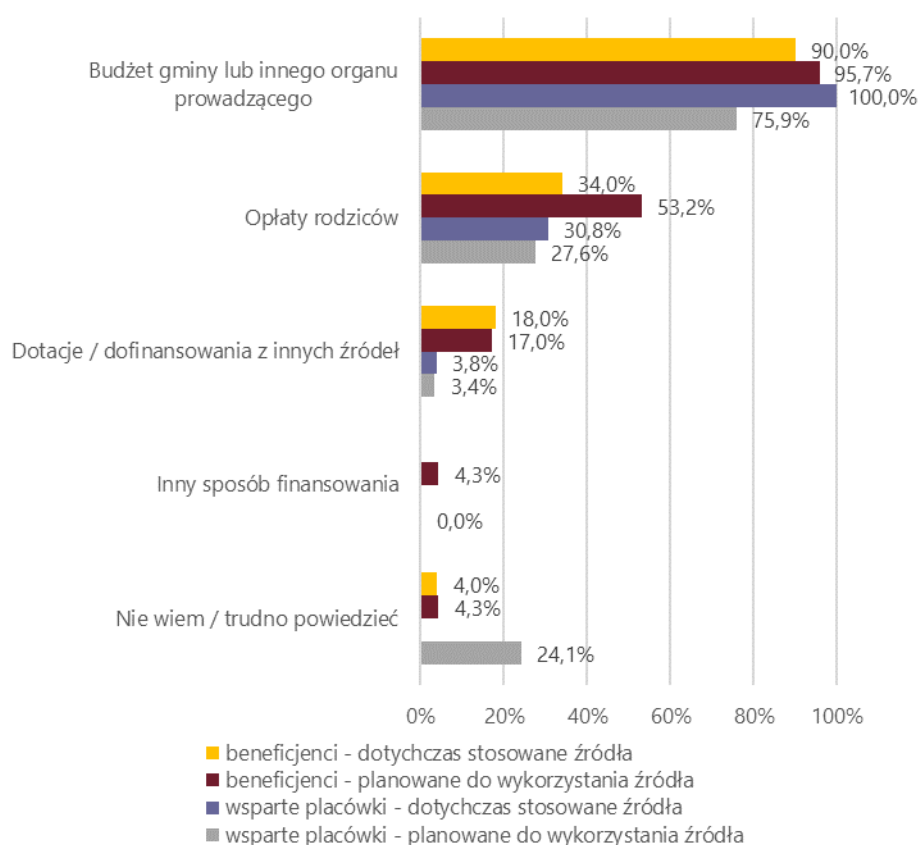
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania Mixed-mode z beneficjentami i wspartymi placówkami; beneficjenci - dotychczas stosowane źródła - n=30, beneficjenci - planowane do wykorzystania źródła - n=81, wsparte placówki - dotychczas stosowane źródła - n=14, wsparte placówki - planowane do wykorzystania źródła - n=18.

Dominującym źródłem finansowania utworzonych miejsc w obu badanych grupach okazały się być opłaty rodziców. Dwa pozostałe filary finansowania (zarówno już wykorzystane w projektach, w których zakończył się dwuletni okres utrzymania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, jak i planowane do utrzymania w projektach, dla których w momencie badania nie mieliśmy do czynienia z zakończeniem tego okresu) to: środki z budżetu gminy lub innego organu prowadzącego oraz dofinansowanie z

budżetu państwa. Innego rodzaju wsparcie wskazywano rzadziej, przy czym relatywnie duży odsetek wskazań (42,9%) występuje w przypadku dotacji / dofinansowania z innych źródeł w grupie placówek, które zakończyły już okres wymaganej trwałości utworzonych miejsc opieki na dzieckiem do lat 3.

Na poniższym wykresie przedstawiono natomiast dane dotyczące źródeł finansowania funkcjonowania miejsc wychowania przedszkolnego.

Wykres 4. Źródła finansowania funkcjonowania tworzonych / dostosowywanych miejsc wychowania przedszkolnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania Mixed-mode z beneficjentami i wspartymi placówkami; beneficjenci - dotychczas stosowane źródła - n=50, beneficjenci - planowane do wykorzystania źródła - n=47, wsparte placówki - dotychczas stosowane źródła - n=30, wsparte placówki - planowane do wykorzystania źródła - n=29.

Zdecydowanie dominującym sposobem finansowania kosztów utrzymania miejsc wychowania przedszkolnego okazuje się budżet gminy lub innego organu

prowadzącego. Bez względu na to, czy deklaracje wyrażane są przez beneficjentów, czy też przez wsparte placówki, a także czy dotyczą dotychczas stosowanych źródeł, czy źródeł planowanych do wykorzystania, odsetek wskazań nie spadł poniżej 90%. Relatywnie duże znaczenie ma także finansowanie w oparciu o opłaty wnoszone przez rodziców, natomiast wyraźnie mniejsze znaczenie niż w przypadku miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 ma zewnętrzne finansowanie bazujące na dotacjach, czy innego rodzaju dofinansowanie. Tę specyfikę wsparcia w obszarze wychowania przedszkolnego tłumaczyć należy przede wszystkim dostępnością zewnętrznego wsparcia finansowego w stopniu większym w przypadku opieki nad dziećmi do lat 3 niż wychowania przedszkolnego.

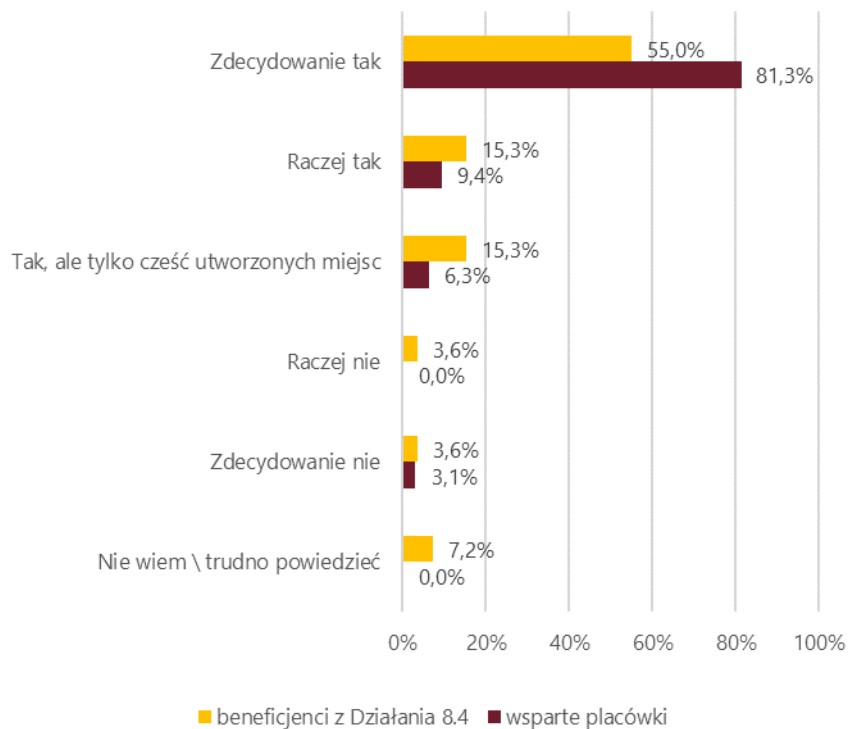
W kontekście powyższych danych warto przede wszystkim zwrócić uwagę na fakt, iż mamy do czynienia z różnorodnością wykorzystywanych (lub planowanych do wykorzystania) sposobów finansowania kosztów utrzymania badanych miejsc, w szczególności jeśli chodzi o miejsca opieki nad dziećmi do lat 3. Innymi słowy, dominujący jest model dywersyfikacji finansowania prowadzonej działalności. Ocenic to należy pozytywnie, także w aspekcie trwałości funkcjonujących miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 / miejsc wychowania przedszkolnego. Z drugiej strony, pamiętać należy wcześniejsze wnioski z analizy czynników wpływających na poziom trwałości tworzonych / dostosowywanych miejsc. Wynika z nich, że utrata lub obniżenie wielkości dofinansowania z danego źródła może w istotny sposób zagrażać utrzymaniu rzeczowej trwałości, zaś stabilność finansowania w oparciu o różnorodne źródła stanowi istotny czynnik wzmacniający tę trwałość.

UZASADNIENIE DLA UTRZYMYWANIA DOTYCHCZAS UTWORZONYCH MIEJSC OPIEKI NAD DZIEĆMI DO LAT 3 I MIEJSC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

Niniejsze badanie skoncentrowane jest na określeniu osiągniętej dotychczas (lub prognozowanej) wartości ewaluowanych wskaźników rezultatu długoterminowego EFS. Obejmuje ono jednak także analizę uzasadnienia dla dalszego utrzymywania dotychczas utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego. W niniejszym podrozdziale przeprowadzono ocenę dotyczącą tej kwestii, udzielając tym samym odpowiedzi na pytanie badawcze: „Czy, biorąc pod uwagę sytuację demograficzną, jest potrzeba utrzymywania dotychczas utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego?”.

W pierwszej kolejności uwzględniono w odniesieniu do niniejszej kwestii perspektywę beneficjentów i placówek, w których utworzono miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 lub utworzono / dostosowano miejsca wychowania przedszkolnego. Na poniższym wykresie przedstawiono dane dotyczące dostrzeganej przez tych respondentów celowości dalszego funkcjonowania tworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Wykres 5. Ocena występowania potrzeby dalszego funkcjonowania tworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania Mixed-mode z beneficjentami i wspartymi placówkami; beneficjenci - n=111, wsparte placówki – n=32.

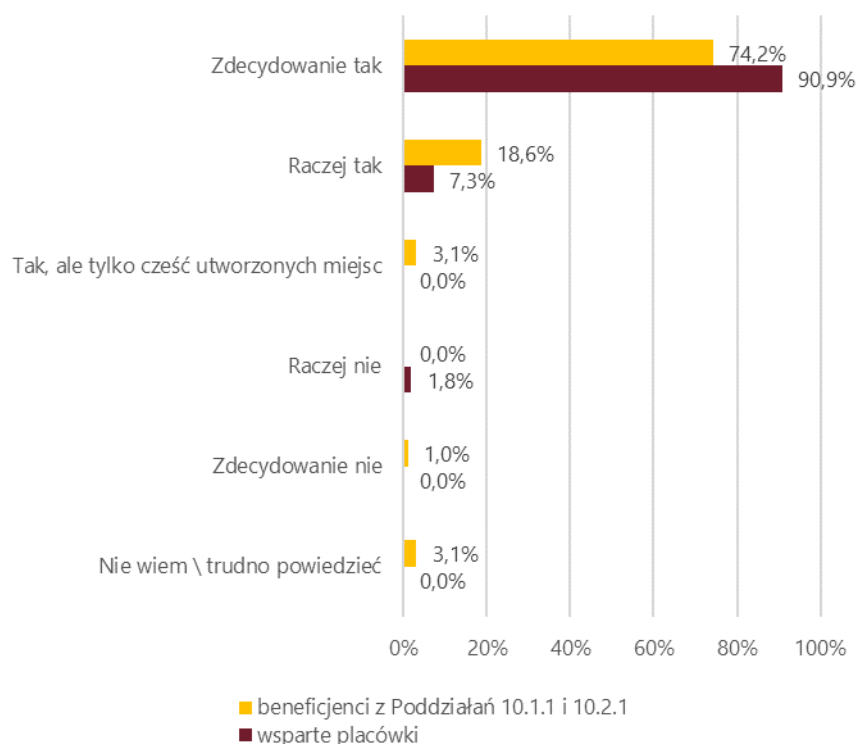
W obu badanych grupach mamy do czynienia z wyraźnym przekonaniem o uzasadnieniu dla dalszego utrzymywania utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, przy czym zauważalne jest tutaj zróżnicowanie jeśli chodzi o perspektywę beneficjentów i placówek, w których utworzono miejsca opieki nad dziećmi do lat 3. W tej drugiej grupie aż 90,7% respondentów jest przekonanych o celowości utrzymania wszystkich utworzonych miejsc (przy czym aż 81,3% badanych wyraża w tej kwestii opinię zdecydowaną). W grupie beneficjentów odsetek deklarujących potrzebę utrzymania utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 wyniósł 70,3% (a respondenci wyrażający w sposób zdecydowany takie zapotrzebowanie stanowią 55,5% badanych). Dodatkowym wymiarem istniejących różnicowań pomiędzy obiema grupami jest też fakt, iż ponad dwukrotnie większy odsetek respondentów

(15,3% wobec 6,3%) w grupie beneficjentów dostrzega potrzebę utrzymania tylko części utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Generalnie jednak, jeśli chodzi o miejsca opieki nad dziećmi do lat 3, zauważalne jest dominujące przekonanie o celowości ich dalszego utrzymywania. To, że beneficjenci są w wyrażanych deklaracjach bardziej ostrożni może wynikać z faktu, że jeśli chodzi o same placówki kwestia utrzymania utworzonych miejsc opieki może być warunkiem ich dalszego funkcjonowania i dążenia do utrzymania swojego dotychczasowego potencjału. Beneficjenci, czyli w przeważającej mierze – organy prowadzące, mogą przyjmować w tej kwestii bardziej racjonalną perspektywę, która uwzględnia zarówno tendencje demograficzne, jak i uwarunkowania ekonomiczne.

Na kolejnym wykresie przedstawiono wyniki analizy odnoszącej się do oceny występowania potrzeby dalszego funkcjonowania tworzonych / dostosowywanych miejsc wychowania przedszkolnego (również z uwzględnieniem perspektywy beneficjentów i samych placówek, w których utworzono / dostosowano badane miejsca).

Wykres 6. Ocena występowania potrzeby dalszego funkcjonowania tworzonych / dostosowywanych miejsc wychowania przedszkolnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania Mixed-mode z beneficjentami i wspartymi placówkami; beneficjenci - n=97, wsparte placówki – n=55.

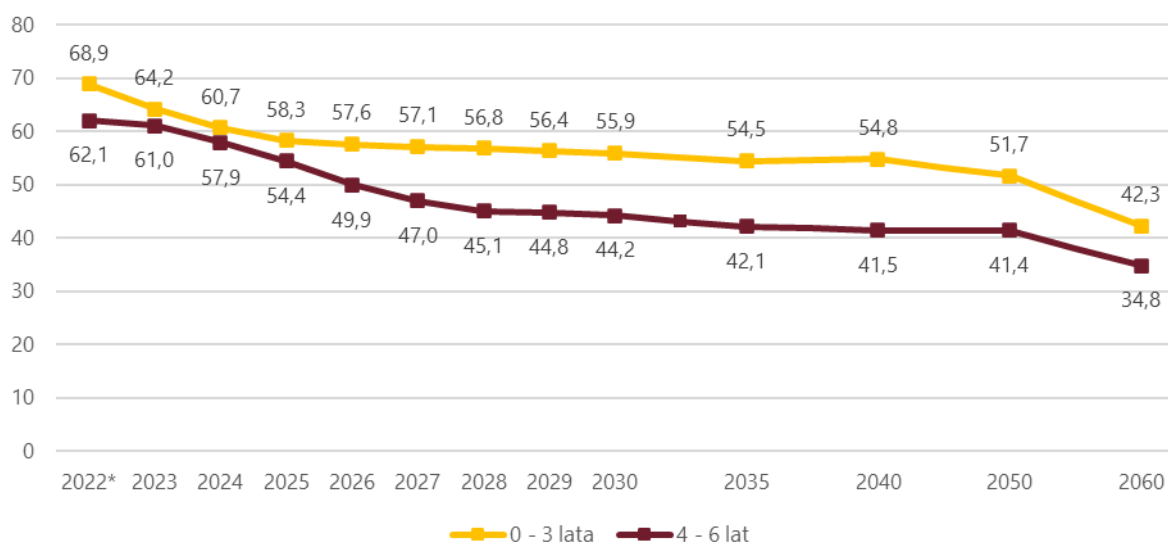
W obszarze wychowania przedszkolnego perspektywa beneficjencka (w przeważającej mierze odzwierciedlająca perspektywę organów prowadzących) oraz dotycząca wspartych placówek są bardziej spójne niż miało to miejsce w przypadku opieki nad dziećmi do lat 3. W pierwszej grupie odsetek respondentów przekonanych o celowości utrzymania utworzonych / dostosowanych miejsc wychowania przedszkolnego wyniósł 92,8%, natomiast w grupie drugiej – 98,2%. Różnica dotyczy przede wszystkim tego, że wśród placówek wychowania przedszkolnego dominuje zdecydowane przekonanie o uzasadnieniu utrzymania utworzonych / dostosowanych miejsc wychowania przedszkolnego, natomiast w grupie beneficjentów dominujący charakter mają opinie bardziej umiarkowane.

W odniesieniu do kwestii celowości utrzymania miejsc wychowania przedszkolnego możemy więc stwierdzić, że wśród najważniejszych kategorii interesariuszy wyraźnie

dominuje przekonanie o tym, że jest uzasadnienie dla ich dalszego utrzymywania, w kontekście występujących potrzeb.

Pamiętać jednak należy, że na opinie wyrażane przez przedstawicieli beneficjentów i placówek, w których utworzono miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 oraz utworzono / dostosowano miejsca wychowania przedszkolnego, istotny wpływ ma dążenie do zapewnienia dalszego funkcjonowania swoich (lub prowadzonych przez siebie) podmiotów. By zobiektywizować analizę dotyczącą uzasadnienia dla utrzymywania omawianych miejsc przeprowadzono analizę danych zastanych odnoszących się do trendów demograficznych tyjących się liczby dzieci w wieku 0-3 lat oraz 4-6 lat w województwie kujawsko-pomorskim. Wyniki tej analizy przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 7. Liczba dzieci w wieku 0-3 lata oraz 4-6 lat w województwie kujawsko-pomorskim w roku 2022 i prognoza w latach 2023-2060 (tys. osób)

Źródło opracowanie własne na podstawie danych GUS (2023) *Prognoza ludności na lata 2023–2060*, Warszawa, Województwa tablice; * dane empiryczne (faktyczna liczba osób).

Uwzględniając cały analizowany przedział czasowy i prognozę do 2060 roku zauważalna jest tendencja spadkowa, jeśli chodzi o liczbę dzieci w obu uwzględnionych grupach wiekowych. W przypadku dzieci w wieku 4-6 lat najbliższe

lata cechować się będą większą dynamiką spadku liczby dzieci z tej grupy wiekowej, jeśli natomiast chodzi o grupę dzieci w wieku 0-3 lat, to aktualna tendencja spadkowa ulegnie w najbliższej dekadzie wyłuszczeniu. Należy w tym miejscu zauważyć, że niniejszy trend znalazł swoje potwierdzenie także w analizach prowadzonych na potrzeby opracowań: „Wychowanie przedszkolne w województwie kujawsko-pomorskim w roku 2020 z uwzględnieniem wykorzystania środków UE”, „Opieka nad dziećmi do lat 3 w województwie kujawsko-pomorskim” oraz „Opieka nad dziećmi do lat 3 w 2020 w województwie kujawsko-pomorskim”.

Powyższe dane należy traktować jako istotny punkt odniesienia w kontekście oceny zapotrzebowania na miejsca opieki na dziećmi do lat 3 oraz miejsca wychowania przedszkolnego, niemniej jednak istotne jest wzięcie pod uwagę dodatkowych uwarunkowań, które sprawiają, że danych tych nie należy traktować jako jednoznacznego i bezwzględnie argumentu na rzecz tezy o braku uzasadnienia dla utrzymywania dotychczas utworzonych miejsc. Po pierwsze, nie można abstrahować od faktu istniejących deficytów w zakresie podaży miejsc wychowania przedszkolnego i – w szczególności – opieki nad dziećmi do lat 3. Po drugie, identyfikacja celowości utrzymywania utworzonych miejsc lub wręcz zwiększania ich liczby musi uwzględniać kontekst lokalny (zarówno w wymiarze podażowym, jak i popytowym). Po trzecie, należy brać pod uwagę także fakt, iż w najbliższych latach system opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego musi być przygotowany nie tylko na trafne odzwierciedlenie regionalnych trendów demograficznych, ale także tendencje w zakresie migracji, co może oznaczać, że uzasadnienie dla utrzymania utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego może występować nawet w przypadku, gdy regionalne trendy demograficzne na takie uzasadnienie nie będą wskazywać.

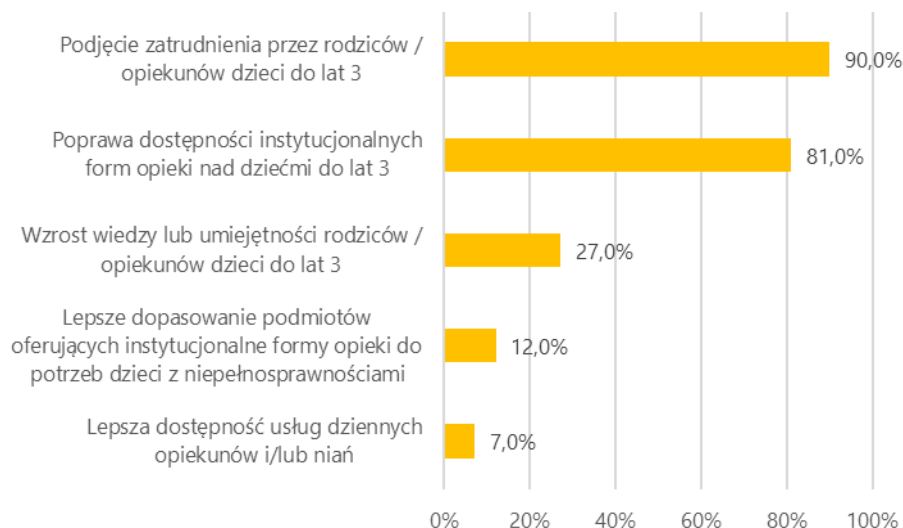
DODATKOWE KORZYŚCI UZYSKANE DZIĘKI REALIZACJI DZIAŁAŃ

PROJEKTOWYCH

Niniejszy podrozdział obejmuje wyniki analiz dotyczących dodatkowych korzyści – poza utworzeniem nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz miejsc wychowania przedszkolnego – które udało się uzyskać w ramach ewaluowanych projektów. Tym samym udzielono odpowiedzi na pytanie badawcze: „Czy, a jeśli tak, to jakie inne korzyści, poza utworzeniem nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego, zidentyfikowano w ramach działań projektowych?”.

Na dwóch kolejnych wykresach przedstawiono dane dotyczące efektów wsparcia w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3, w pierwszej kolejności tych, które były dostrzegane przez beneficjentów.

Wykres 8. Dostrzegane przez beneficjentów efekty uzyskane w projektach z Działania 8.4

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania Mixed-mode z beneficjentami i wspartymi placówkami; n=100, bd=2; pytanie zadawane w przypadku projektów zakończonych.

Jeśli chodzi o dostrzegane przez beneficjentów efekty uzyskane w projektach z Działania 8.4, to dominują dwojakiemu rodzaju efekty: podjęcie zatrudnienia przez

rodziców / opiekunów dzieci do lat 3 (90% wskazań) oraz poprawa dostępności instytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat 3 (81%). Drugi ze wspomnianych efektów trudno traktować jako dodatkowy wobec efektu w postaci utworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, gdyż właściwie jest z nim tożsamy. Natomiast pierwszy – i wyraźnie najczęściej wskazywany – efekt można traktować jako korzyść dodatkową (choć spójną z celami interwencji). Dodatkowe, choć wskazywane rzadziej, korzyści to: wzrost wiedzy lub umiejętności rodziców / opiekunów dzieci do lat 3 (27% wskazań), lepsze dopasowanie podmiotów oferujących instytucjonalne formy opieki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (12%) oraz lepsza dostępność dziennych opiekunów i/lub niań (7%).

Wykres 9. Efekty dostrzegane przez przedstawicieli placówek wspartych w ramach projektów Działania 8.4

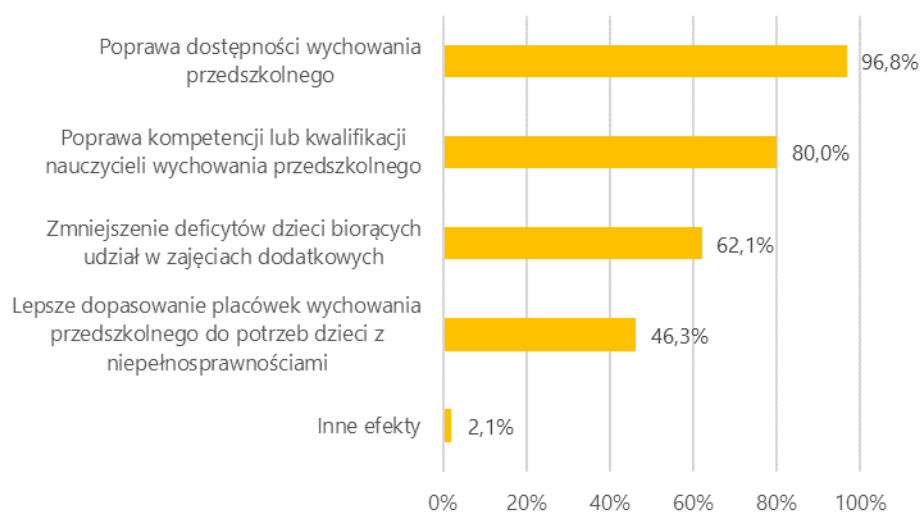
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania Mixed-mode ze wspartymi placówkami; n=31; pytanie zadawane w przypadku projektów zakończonych.

Przedstawiciele placówek, w których utworzono miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 dostrzegają przede wszystkim korzyści związane ze zwiększeniem liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (93,5% wskazań). Podmioty te postrzegają więc otrzymane wsparcie i jego efekty głównie przez pryzmat kluczowego efektu, jaki założono dla ewaluowanej interwencji. W mniejszym stopniu (16,1% wskazań) mamy tutaj do czynienia z dostrzeganiem efektu w postaci lepszego dopasowania placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami. Jednocześnie, 29% respondentów wskazało

na innego rodzaju efekty. W większości przypadków dodatkowym efektem była aktywizacja zawodowa rodziców – możliwość skorzystania z opieki nad dzieckiem pozwoliła rodzicom na powrót do pracy. Pozostałe wskazania dotyczyły takich kwestii jak: doposażenie placówki; zwiększenie liczebności personelu; przeszkolenie dodatkowych osób pełniących funkcję dziennego opiekuna; podwyższenie standardu budynku, w którym znajduje się placówka; zwiększenie dostępności placówki; uzyskanie przez podmiot doświadczenia projektowego.

Na dwóch kolejnych wykresach przedstawiono z kolei dane odnoszące się do efektów wsparcia dotyczącego obszaru wychowania przedszkolnego, w pierwszej kolejności będą to dane bazujące na deklaracjach respondentów.

Wykres 10. Dostrzegane przez beneficjentów efekty uzyskane w projektach z Poddziałiań 10.1.1 i 10.2.1

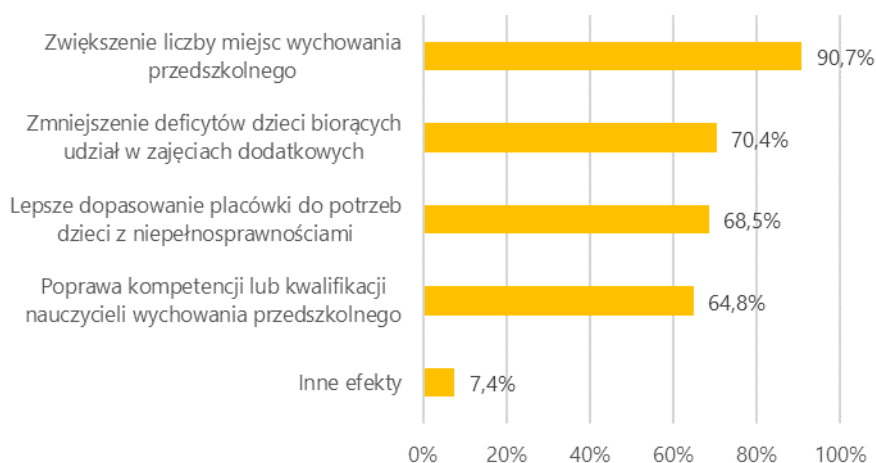

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania Mixed-mode z beneficjentami; n=95; pytanie zadawane w przypadku projektów zakończonych.

Niemal wszyscy beneficjenci (96,8%) dostrzegają efekt w postaci poprawy dostępności wychowania przedszkolnego. Ten efekt należy traktować jako efekt planowany i kluczowy dla omawianego rodzaju interwencji. Ale warto zauważyć, że beneficjenci w relatywnie dużym stopniu dostrzegli też wystąpienie innego rodzaju

korzyści, tj.: poprawy kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli wychowania przedszkolnego (80%), zmniejszenia deficytów dzieci biorących udział w zajęciach dodatkowych (62,1%) oraz lepszego dopasowania placówek wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (46,3%).

Wykres 11. Efekty dostrzegane przez przedstawicieli placówek wspartych w ramach projektów Poddziałania 10.1.1 i 10.2.1

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania Mixed-mode ze wspartymi placówkami; n=54; pytanie zadawane w przypadku projektów zakończonych.

Wśród efektów dostrzeganych przez przedstawicieli badanych placówek wychowania przedszkolnego wyraźnie dominuje zwiększenie liczby miejsc wychowania przedszkolnego, na który to efekt wskazało aż 90,7%. Jeśli chodzi o korzyści dodatkowe, to w podobnym stopniu respondenci wskazywali na trojaki rodzaj efekty: zmniejszenie deficytów dzieci biorących udział w zajęciach dodatkowych (70,4%), lepsze dopasowanie placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (68,5%) oraz poprawa kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli wychowania przedszkolnego (64,8%).

Uwzględniając deklaracje respondentów w obszarze wychowania przedszkolnego zwrócić należy uwagę na względnie dużą różnorodność dodatkowych korzyści dostrzeganych przez relatywnie duży odsetek beneficjentów i placówek. Warto w tym miejscu odwołać się do wyników wcześniejszych analiz, które wskazywały na

relatywnie duże zróżnicowanie stosowanych form wsparcia w tym obszarze interwencji. W rezultacie mamy do czynienia z przełożeniem tego zróżnicowania na różnorodność osiąganych efektów ewaluowanych projektów.

WYPEŁNIANIE ZASAD HORYZONTALNYCH W PROJEKTACH Z OBSZARU OPIEKI NAD DZIEĆMI DO LAT 3 I USŁUG OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH DLA DZIECI DO LAT 6

W niniejszym podrozdziale przeprowadzono analizę sposobu wypełniania zasad horyzontalnych w ewaluowanych projektach, odpowiadając tym samym na pytanie badawcze: „W jaki sposób w projektach z obszaru opieki nad dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6 zapewniono wypełnianie zasad horyzontalnych, tj. zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zasady równości szans kobiet i mężczyzn, zasady zrównoważonego rozwoju?”.

Analizę przeprowadzono w oparciu o dwa podstawowe źródła informacji. Po pierwsze, przeanalizowano zapisy wniosków o dofinansowanie w zakresie zaplanowanych w projektach działań dotyczących wypełnienia poszczególnych zasad horyzontalnych. Po drugie, w badaniu ankietowym poproszono beneficjentów o wskazanie faktycznie podjętych działań w odniesieniu do obowiązujących zasad horyzontalnych. To wyodrębnienie dwóch wymiarów analizy pozwoliło na uchwycenie kwestii wypełniania zasad horyzontalnych zarówno w aspekcie planowania, jak i rzeczywistych działań.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym: dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Jeśli chodzi o przyjęte na etapie planowania koncepcji projektowych oraz podejmowane w projektach działania odnoszące się do wypełnienia zasady równości

szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, to wnioskodawcy odnosili się do trzech kwestii: dostępności projektu, zgodności produktów projektu z koncepcją uniwersalnego projektowania oraz stosowania mechanizmu racjonalnych usprawnień.

W kwestii zapewnienia dostępności projektu oraz zapewnienia zgodności produktów projektu z koncepcją uniwersalnego projektowania⁷ zaplanowane i realizowane działania dotyczyły przede wszystkim takich kwestii jak:

- zapewnienie dostępności architektonicznej poprzez różnego rodzaju działania adaptacyjne;
- zapewnienie dostępności cyfrowej odnoszącej się do działań związanych z zasobami cyfrowymi;
- zapewnienie dostępności tworzonych miejsc oraz oferty placówki dla dzieci ze specjalnymi potrzebami;
- premiowanie osób z niepełnosprawnością w procesie rekrutacji;
- stosowanie zróżnicowanych kanałów komunikacyjnych w kontakcie z uczestnikami / potencjalnymi uczestnikami projektu;
- podjęcie działań uświadamiających adresowanych do personelu projektowego w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Jeśli natomiast chodzi o stosowanie mechanizmu racjonalnych usprawnień, to – jeśli wnioskodawcy przewidywali jego zastosowanie – wskazywano przede wszystkim na takie działania jak:

- zaplanowanie określonych działań dotyczących identyfikacji potrzeb i oczekiwań osób z niepełnosprawnością;

⁷ W przypadku obu tych aspektów charakter planowanych działań okazał się być bardzo zbliżony.

- opracowanie określonej ścieżki uczestnictwa w projekcie dla osób z niepełnosprawnością;
- wdrażanie określonych rozwiązań z zakresu zarządzania w przypadku pojawienia się osoby z niepełnosprawnością wśród personelu projektowego;
- uwzględnienie możliwości finansowania specyficznych usług dostosowawczych dla osób z niepełnosprawnością.

W tym miejscu należy jeszcze zwrócić uwagę, że omawiana zasada nie ogranicza się wyłącznie do aspektu niepełnosprawności, obejmując wszelkie działania umożliwiające wszystkim osobom sprawiedliwe i pełne uczestnictwo we wszystkich dziedzinach życia, bez względu na ich płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Kwestia niepełnosprawności była przez projektodawców opisywana tak jak wskazano powyżej, jeśli natomiast chodzi o płeć, to działania w tym zakresie charakteryzowano w ramach odnoszenia się do zasady równości szans kobiet i mężczyzn. Co się tyczy pozostałych elementów, to beneficjenci właściwie nie odnosili się do nich, poza ich ewentualnym wymienieniem i podkreśleniem, że nie będą one mieć znaczenia dla procesu rekrutacji, a uczestnictwo w projekcie będzie zapewnione bez względu na kryteria odnoszące się do uwarunkowań stanowiących przedmiot zasady równości szans. Nie charakteryzowano przy tym działań, które miałyby zapewnić realizację zasady równości szans w zakresie szerszym niż dotyczący niepełnosprawności lub płci.

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn

Jeśli chodzi o przyjęte na etapie planowania koncepcji projektowych oraz podejmowane w projektach działania odnoszące się do wypełnienia zasady równości szans kobiet i mężczyzn, to wnioskodawcy wskazywali przede wszystkim na następującego rodzaju działania:

- zapewnienie równego dostępu dzieci obu płci do miejsc opieki / wychowania przedszkolnego oraz oferowanych w ramach placówek zajęć wychowawczych / edukacyjnych;
- stosowanie preferencji dla kobiet jako uczestniczek projektu otrzymujących wsparcie związane z opieką nad dzieckiem w związku z powrotem kobiety na rynek pracy;
- uwzględnianie perspektywy równościowej w prowadzonych zajęciach dla dzieci i uwrażliwianie dzieci na problem stereotypów płciowych;
- podejmowanie działań uświadamiających adresowanych do rodziców w zakresie przełamywania stereotypów dotyczących ról płciowych (w tym, m.in.: działania aktywizujące kierowane do mężczyzn w zakresie zaangażowania w proces wychowawczy);
- stosowanie podejścia równościowego w procesie rekrutacji kadry placówki i kierowanych do kadry działaniach szkoleniowych;
- stosowanie podejścia równościowego w działaniach informacyjno-promocyjnych (w tym, m.in.: niestosowanie języka nacechowanego płciowo);
- zarządzanie projektem w sposób umożliwiający godzenie życia zawodowego z prywatnym.

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn była także na etapie planowania uwzględniona przez projektodawców w odniesieniu do zakładanych rezultatów ich przedsięwzięć, głównie poprzez:

- uwzględnianie aspektu płci w pomiarze rezultatów za pomocą wskaźników projektowych;
- brak faworyzowania którejkolwiek płci w skali i charakterze planowanych rezultatów projektu;
- zapewnienie równego dostępu dzieci obu płci do rezultatów projektu;

- oddziaływanie rezultatów projektu na zmniejszanie barier równościowych;
- poprawa sytuacji grupy dyskryminowanej na rynku pracy ze względu na płeć.

Dodatkowo, projektodawcy zaplanowali określone działania związane z wypełnianiem zasady równości szans kobiet i mężczyzn w aspekcie zarządzania projektem. Chodzi tutaj przede wszystkim o:

- dążenie do zróżnicowania zespołu projektowego ze względu na płeć;
- zwiększanie świadomości kadry w zakresie równości szans;
- stosowanie podejścia równościowego w procesach komunikacyjnych w ramach projektu;
- zarządzanie projektem w sposób umożliwiający godzenie obowiązków zawodowych z życiem rodzinnym.

Zasada zrównoważonego rozwoju

W zakresie wypełniania zasady zrównoważonego rozwoju projektodawcy we wnioskach o dofinansowanie oraz deklaracjach wyrażanych w badaniu ankietowym wskazywali na uwzględnienie w ich projektach następującego rodzaju działań:

- oszczędność różnego rodzaju zasobów wykorzystywanych na potrzeby realizacji działań projektowych, ze szczególnym uwzględnieniem wody i energii elektrycznej;
- wdrażanie rozwiązań zgodnych z koncepcją tzw. „zielonego biura”;
- zakup wyposażenia placówki cechującego się dużą trwałością;
- wprowadzanie rozwiązań energooszczędnych w budynkach, w których zlokalizowane są tworzone / dostosowywane miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 / miejsca wychowania przedszkolnego;
- korzystanie z materiałów pochodzących z recyklingu;

- ograniczenie ilości zamawianych materiałów promocyjnych lub rezygnacja z nich;
- uświadamianie kadry w zakresie zagadnień dotyczących zrównoważonego rozwoju;
- podejmowanie zagadnień dotyczących zrównoważonego rozwoju w edukacji przedszkolnej;
- ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów i ich segregacja.

DALSZE POTRZEBY W ZAKRESIE OPIEKI NAD DZIEĆMI DO LAT 3 I USŁUG OPIEKUŃCZO WYCHOWAWCZYCH DLA DZIECI DO LAT 6

Ostatni podrozdział analityczny niniejszego raportu odnosi się do wymiaru rekomendacyjnego prowadzonej ewaluacji, odpowiadając na następujące pytanie badawcze: „Jakie dalsze potrzeby można zidentyfikować w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo wychowawczych dla dzieci do lat 6, na które z nich powinien być położony nacisk w perspektywie finansowej 2021-2027?”.

Co się tyczy potrzeb w zakresie wsparcia w obszarze rozwoju usług opieki nad dziećmi do lat 3 wyrażanych przez beneficjentów realizujących projekty dotyczące miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz placówki, w których takie miejsca utworzono w ramach ewaluowanych projektów, to pojawiały się przede wszystkim postulaty dotyczące:

- dofinansowania bieżącej działalności placówki;
- dofinansowania działań zorientowanych na ilościowy i jakościowy rozwój kadry placówki opieki nad dziećmi do lat 3;
- subsydiowania opłat ponoszonych przez rodziców;
- działań inwestycyjnych (zarówno dotyczących bazy lokalowej, jak i wyposażenia placówki opieki nad dziećmi do lat 3);

- rozwijania oferty zajęciowej i terapeutycznej w placówce opieki nad dziećmi do lat 3;
- tworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Jeśli natomiast chodzi o potrzeby w zakresie wsparcia w obszarze rozwoju usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6 wyrażane przez beneficjentów realizujących projekty dotyczące miejsc wychowania przedszkolnego oraz placówki, w których takie miejsca utworzono w ramach ewaluowanych projektów, to pojawiały się przede wszystkim postulaty dotyczące:

- dofinansowania istniejących miejsc wychowania przedszkolnego / bieżącej działalności;
- zwiększania liczby miejsc wychowania przedszkolnego;
- doposażenia placówek wychowania przedszkolnego;
- rozwijania oferty dodatkowych zajęć edukacyjnych w placówkach wychowania przedszkolnego;
- rozwijania w ramach placówki wychowania przedszkolnego dodatkowego wsparcia terapeutycznego dla dzieci.

W badaniu jakościowym zwracano przede wszystkim uwagę na występowanie potrzeb w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego dotyczących:

- modernizacji / rozbudowy bazy lokalowej przeznaczonej na realizację opieki nad dziećmi do lat 3 / wychowania przedszkolnego;
- poszerzenia oferty placówek opieki nad dziećmi do lat 3 i placówek wychowania przedszkolnego;
- ilościowego i jakościowego rozwoju kadry placówek opieki nad dziećmi do lat 3 i placówek wychowania przedszkolnego;

- dostosowania miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami.

Sygnalizowane przez różnych interesariuszy potrzeby mają więc charakter różnorodny, przy czym oczywiście nie mogą one być traktowane jako uzasadnienie do formułowania rekomendacji, które w sposób automatyczny będą uwzględniać zgłaszane postulaty. Kluczowe jest tutaj bowiem uwzględnienie dwóch kwestii. Po pierwsze, w ramach perspektywy finansowej 2021-2027 są już określone pewne ramy – na poziomie regionalnym i krajowym – dotyczące finansowania opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego, od których nie można abstrahować. Po drugie, nie można nie uwzględniać – sygnalizowanych także w badaniu jakościowym – tendencji demograficznych, które sprawiają, że interwencja w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowania przedszkolnego musi odzwierciedlać ujawniające się tendencje spadkowe, jeśli chodzi o zapotrzebowanie na działania w tych obszarach.

Uwzględniając powyższe, sformułowano określone zalecenia dotyczące tego, na jakiego rodzaju wsparcie (i z uwzględnieniem jakich uwarunkowań) powinno być kierowane wsparcie dotyczące opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowania przedszkolnego w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027.

Należy jednak w tym miejscu podkreślić specyfikę interwencji dotyczącej ewaluowanego obszaru, która występuje w odniesieniu do okresu 2021-2027. Chodzi tutaj przede wszystkim o to, że – co do zasady – na poziomie regionalnym możliwe jest podejmowanie działań związanych z wychowaniem przedszkolnym. Z kolei interwencja w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3 została scentralizowana, co ogranicza możliwość oddziaływania na ten obszar w oparciu o działania przewidziane w FE dKP 2021-2027. Uwzględniając ten kontekst, dokonano podzielenia pobadawczych zaleceń na dwie grupy. Pierwsza dotyczy rekomendacji w zakresie wychowania przedszkolnego, które – w aktualnym stanie prawnym uwzględniającym podział interwencji na szczebel regionalny i krajowy – są możliwe do wdrożenia w

FEdKP 2021-2027. Druga grupa to zalecenia, które uznano za istotne także dla zagadnienia opieki nad dziećmi do lat 3, ale które w kontekście powyżej nakreślonych uwarunkowań nie są możliwe do wdrożenia na szczeblu regionalnym.

Jeśli chodzi o rekomendacje dotyczące wychowania przedszkolnego, to obejmują one następujące rodzaje działań:

- Utrzymanie wsparcia związanego z tworzeniem / dostosowaniem nowych miejsc w obszarze wychowania przedszkolnego.
- Zapewnienie dostępności wsparcia związanego z rozwijaniem oferty zajęć oraz wsparcia terapeutycznego w obszarze wychowania przedszkolnego.
- Zapewnienie dostępności wsparcia dotyczącego rozwoju ilościowego i jakościowego kadr placówek realizujących zadania w zakresie wychowania przedszkolnego.

Z kolei w odniesieniu do obszaru opieki na dziećmi do lat 3 sformułowano następujące zalecenia (przy zastrzeżeniu, że wyniki przeprowadzonej analizy wskazują na celowość poniższych rozwiązań, natomiast w obecnej sytuacji ich wdrożenie na szczeblu regionalnym nie jest możliwe):

- Zapewnienie dostępności wsparcia związanego z rozwijaniem oferty zajęć oraz wsparcia terapeutycznego w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3.
- Dążenie do zapewnienia jak największej różnorodności działań podejmowanych we wspieranych placówkach w oparciu o otrzymaną pomoc.
- Zapewnienie dostępności wsparcia dotyczącego rozwoju ilościowego i jakościowego kadr placówek realizujących zadania w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3.

Syntetyczne zestawienie odpowiedzi na postawione pytania badawcze

Poniżej przedstawiono syntetyczną odpowiedź na poszczególne pytania badawcze sformułowane w ramach niniejszej ewaluacji.

1. Jaka jest osiągnięta wartość wskaźnika Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS dla projektów których realizację zakończono do 30.06.2021 r.?

Wśród projektów zakończonych do 30.06.2021 r. liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS wyniosła 823 szt. spośród 854 utworzonych miejsc. W konsekwencji osiągnięta wartość wskaźnika wynosi 96,4% i znacząco przekracza wartość docelową założoną w Programie na poziomie 55%. Przewidywania beneficjentów ujęte w prognozie dla projektów z datą zakończenia po 30.06.2021 r. są nieco mniej optymistyczne, wskazują one, iż liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS wyniesie od 2384 szt. do 2619 szt. z 2923 utworzonych w tych projektach. Prognozowana wartość wskaźnika wyniesie zatem od 81,6% do 89,6%, średni szacunek wynosi w tym przypadku 85,7%. Wartości prognozowane są zatem niższe od uzyskanych w pomiarze rzeczywistym, lecz w dalszym ciągu znacząco przekraczają wartość docelową założoną w Programie.

Połączenie wyników pomiaru rzeczywistego i prognoz posłużyło oszacowaniu spodziewanej łącznej realizacji wskaźnika: „Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”, która zostanie osiągnięta we wszystkich projektach objętych

pomiarem. Wedle informacji udzielonych przez beneficjentów należy spodziewać się osiągnięcia wartości od 84,9% do 91,1%. Zarówno informacje z pomiaru rzeczywistego, jak i przewidywania realizatorów wskazują na bardzo wysoki poziom realizacji analizowanego wskaźnika.

2. Jaka jest osiągnięta wartość wskaźnika Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS dla projektów, których realizację zakończono do 30.06.2021 r.?

W projektach zakończonych do 30.06.2021 r. liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS wyniosła 2092 szt. spośród 2100 utworzonych / dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, co oznacza osiągnięcie wskaźnika na bardzo wysokim poziomie 99,6% i znaczące przekroczenie wartości docelowej założonej w Programie na poziomie 68%. Przewidywania beneficjentów ujęte w prognozie dla projektów z datą zakończenia po 30.06.2021 są nieco mniej optymistyczne, gdyż wskazują one, iż liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS wyniesie od 1752 szt. do 1819 szt. z 2015 utworzonych w tych projektach. Prognozowana wartość wskaźnika wyniesie zatem od 86,9% do 90,3%, średni szacunek wynosi 88,8%. Wartości prognozowane są zatem niższe od uzyskanych w pomiarze rzeczywistym, lecz w dalszym ciągu znacząco przekraczają wartość docelową założoną w programie. Połączenie wyników pomiaru rzeczywistego i prognoz posłużyło oszacowaniu spodziewanej łącznej realizacji wskaźnika: „Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”, która zostanie osiągnięta we wszystkich projektach objętych pomiarem. Wedle informacji udzielonych przez beneficjentów należy spodziewać się osiągnięcia wartości od 93,4% do 95,0%. Zarówno dane rzeczywiste, jak i prognozy realizatorów wskazują na bardzo wysoki poziom realizacji analizowanego wskaźnika.

3. Czy zostaną osiągnięte wartości docelowe badanych wskaźników określone w Programie dla 2023 r.?

W przypadku obu ewaluowanych wskaźników będziemy mieć do czynienia, nie tylko z osiągnięciem, ale i przekroczeniem wartości docelowych określonych w Programie dla 2023 r.

W przypadku wskaźnika dotyczącego miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 osiągnięta wartość wskaźnika wynosi 96,4% i znacząco przekracza wartość docelową założoną w Programie na poziomie 55%.

W przypadku wskaźnika dotyczącego miejsc wychowania przedszkolnego osiągnięta wartość wskaźnika wynosi 99,6% i znacząco przekracza wartość docelową założoną w Programie na poziomie 68%.

4. Jakie formy wsparcia miały największy wpływ na poziom wartości badanych wskaźników długoterminowych EFS (w ramach jakich form wsparcia utworzono najwięcej trwałych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz miejsc wychowania przedszkolnego)?

Przeprowadzona analiza wskazuje, że formy wsparcia mają ograniczone znaczenie dla kwestii trwałości, tym bardziej że dominującym modelem realizacji ewaluowanych przedsięwzięć było łączenie różnych rodzajów działań. Wydaje się, że z punktu widzenia skuteczności i trwałości kluczowe jest zapewnienie różnorodnego rodzaju wsparcia w ewaluowanych obszarach, tak by beneficjenci mogli dokonywać samodzielnego „kalibrowania” działań projektowych pod kątem swoich potrzeb.

5. Jakie są sposoby finansowania kosztów utrzymania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego utworzonych w ramach RPO WK-P 2014-2020 w analizowanym okresie?

W przypadku miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 dominującym źródłem finansowania utworzonych miejsc okazały się opłaty rodziców. Dwa pozostałe filary finansowania (zarówno już wykorzystane w projektach, w których zakończył się dwuletni okres

utrzymania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, jak i planowane do utrzymania w projektach, dla których w momencie badania nie mieliśmy do czynienia z zakończeniem tego okresu) to: środki z budżetu gminy lub innego organu prowadzącego oraz dofinansowanie z budżetu państwa.

Zdecydowanie dominującym sposobem finansowania kosztów utrzymania miejsc wychowania przedszkolnego okazuje się budżet gminy lub innego organu prowadzącego. Bez względu na to, czy deklaracje wyrażane są przez beneficjentów, czy też przez wsparte placówki, a także czy dotyczą dotychczas stosowanych źródeł, czy źródeł planowanych do wykorzystania, odsetek wskazań nie spadł poniżej 90%. Relatywnie duże znaczenie ma także finansowanie w oparciu o opłaty wnoszone przez rodziców. Natomiast wyraźnie mniejsze znaczenie niż w przypadku miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 ma zewnętrzne finansowanie bazujące na dotacjach, czy innego rodzaju dofinansowanie.

6. Jakie czynniki, zarówno pozytywne jak i negatywne miały wpływ na trwałość badanych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego?

Do najważniejszych czynników mających wpływ na trwałość badanych miejsc zaliczyć należy takie czynniki jak:

- dofinansowanie czesnego (ze środków własnych organu prowadzącego i/lub środków zewnętrznych);
- istniejące zapotrzebowanie;
- odpowiedni – ilościowy i jakościowy – potencjał kadrowy placówki;
- atrakcyjność oferty placówki;
- wzrost aktywności zawodowej kobiet;
- aktywność informacyjno-promocyjna placówki i/lub organu prowadzącego;
- rosnące koszty utrzymania placówek;

- niewystarczająca skala dofinansowania funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3;
- konieczność ponoszenia przez rodziców opłat za opiekę nad dziećmi do lat 3;
- niski poziom zainteresowania ofertą opieki nad dziećmi do lat 3;
- niekorzystne trendy demograficzne;
- rosnąca liczba podmiotów konkurujących na lokalnym rynku opieki nad dziećmi do lat 3;
- bardzo duże lokalne zapotrzebowanie na miejsca wychowania przedszkolnego (przy jednocześnie relatywnie ograniczonej podaży miejsc wychowania przedszkolnego i/lub rosnącej świadomości rodziców co do znaczenia edukacji przedszkolnej);
- zapewnienie i wykorzystanie zróżnicowanych źródeł finansowania funkcjonujących miejsc wychowania przedszkolnego;
- poprawność wcześniej przeprowadzonych diagnoz i prognoz (tj. trafne dostosowanie liczby utworzonych / dostosowanych miejsc wychowania przedszkolnego do rzeczywistych potrzeb);
- atrakcyjność zaplecza infrastrukturalnego placówki wychowania przedszkolnego;
- dobre opinie wśród dotychczasowych klientów placówki wychowania przedszkolnego i pozytywny jej wizerunek w lokalnej społeczności;
- atrakcyjna lokalizacja placówki wychowania przedszkolnego;
- ograniczone możliwości lokalowe;
- rosnąca podaż oferty edukacyjnej w zakresie wychowania przedszkolnego (wzrost liczby konkurencyjnych podmiotów);
- tendencje demograficzne; tendencje urbanizacyjne i suburbanizacyjne;

- rosnąca świadomość wśród rodziców różnych aspektów wspomagania rozwoju dziecka.

7. Czy, biorąc pod uwagę sytuację demograficzną, jest potrzeba utrzymywania dotychczas utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego?

W odniesieniu do kwestii celowości utrzymania miejsc wychowania przedszkolnego możemy więc stwierdzić, że wśród najważniejszych kategorii interesariuszy wyraźnie dominuje przekonanie o tym, że jest uzasadnienie dla ich dalszego utrzymywania, w kontekście występujących potrzeb. Z kolei tendencje demograficzne wskazują, iż będzie następować w kolejnych latach spadek zapotrzebowania na ofertę placówek tworzących tego rodzaju miejsca. Istotne jest tu jednak wzięcie pod uwagę dodatkowych uwarunkowań, które sprawiają, że danych tych nie należy traktować jako jednoznacznego i bezwzględnego argumentu na rzecz tezy o braku uzasadnienia dla utrzymywania dotychczas utworzonych miejsc. Po pierwsze, nie można abstrahować od faktu istniejących deficytów w zakresie podaży miejsc wychowania przedszkolnego i – w szczególności – opieki nad dziećmi do lat 3. Po drugie, identyfikacja celowości utrzymywania utworzonych miejsc lub wręcz zwiększania ich liczby musi uwzględniać kontekst lokalny (zarówno w wymiarze podażowym, jak i popytowym). Po trzecie, należy brać pod uwagę także fakt, iż w najbliższych latach system opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego musi być przygotowany nie tylko na trafne odzwierciedlenie regionalnych trendów demograficznych, ale także tendencje w zakresie migracji, co może oznaczać, że uzasadnienie dla utrzymania utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego może występować nawet w przypadku, gdy regionalne trendy demograficzne na takie uzasadnienie nie będą wskazywać.

8. Czy, a jeśli tak, to jakie inne korzyści, poza utworzeniem nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego, zidentyfikowano w ramach działań projektowych?

Jeśli chodzi o dostrzegane przez beneficjentów efekty uzyskane w projektach z Działania 8.4, to dominują dwojakiego rodzaju efekty: podjęcie zatrudnienia przez rodziców / opiekunów dzieci do lat 3 (90% wskazań) oraz poprawa dostępności instytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat 3 (81%). Drugi ze wspomnianych efektów trudno traktować jako dodatkowy wobec efektu w postaci utworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, gdyż właściwie jest z nim tożsamy. Natomiast pierwszy – i wyraźnie najczęściej wskazywany – efekt można traktować jako korzyść dodatkową (choć spójną z celami interwencji). Dodatkowe, choć wskazywane rzadziej, korzyści to: wzrost wiedzy lub umiejętności rodziców / opiekunów dzieci do lat 3 (27% wskazań), lepsze dopasowanie podmiotów oferujących instytucjonalne formy opieki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (12%) oraz lepsza dostępność dziennych opiekunów i/lub niań (7%).

Niemal wszyscy beneficjenci (96,8%) dostrzegają efekt w postaci poprawy dostępności wychowania przedszkolnego. Ten efekt należy traktować jako efekt planowany i kluczowy dla omawianego rodzaju interwencji. Ale warto zauważyć, że beneficjenci w relatywnie dużym stopniu dostrzegli też wystąpienie innego rodzaju korzyści, tj.: poprawy kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli wychowania przedszkolnego (80%), zmniejszenia deficytów dzieci biorących udział w zajęciach dodatkowych (62,1%) oraz lepszego dopasowania placówek wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (46,3%).

9. Jakie dalsze potrzeby można zidentyfikować w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo wychowawczych dla dzieci do lat 6, na które z nich powinien być położony nacisk w perspektywie finansowej 2021-2027?

Co się tyczy potrzeb w zakresie wsparcia w obszarze rozwoju usług opieki nad dziećmi do lat 3 wyrażanych przez beneficjentów realizujących projekty dotyczące miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz placówki, w których takie miejsca utworzono w ramach ewaluowanych projektów, to pojawiały się przede wszystkim postulaty dotyczące:

- dofinansowania bieżącej działalności placówki;
- dofinansowania działań zorientowanych na ilościowy i jakościowy rozwój kadry placówki opieki nad dziećmi do lat 3;
- subsydiowania opłat ponoszonych przez rodziców;
- działań inwestycyjnych (zarówno dotyczących bazy lokalowej, jak i wyposażenia placówki opieki nad dziećmi do lat 3);
- rozwijania oferty zajęciowej i terapeutycznej w placówce opieki nad dziećmi do lat 3;
- tworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Jeśli natomiast chodzi o potrzeby w zakresie wsparcia w obszarze rozwoju usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6 wyrażane przez beneficjentów realizujących projekty dotyczące miejsc wychowania przedszkolnego oraz placówki, w których takie miejsca utworzono w ramach ewaluowanych projektów, to pojawiały się przede wszystkim postulaty dotyczące:

- dofinansowania istniejących miejsc wychowania przedszkolnego / bieżącej działalności;
- zwiększania liczby miejsc wychowania przedszkolnego;

- doposażenia placówek wychowania przedszkolnego;
- rozwijania oferty dodatkowych zajęć edukacyjnych w placówkach wychowania przedszkolnego;
- rozwijania w ramach placówki wychowania przedszkolnego dodatkowego wsparcia terapeutycznego dla dzieci.

Najważniejsze zalecenia dotyczące tego, na jakiego rodzaju wsparcie (i z uwzględnieniem jakich uwarunkowań) powinno być kierowane wsparcie dotyczące wychowania przedszkolnego w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 to:

- Utrzymanie wsparcia związanego z tworzeniem / dostosowaniem nowych miejsc w obszarze wychowania przedszkolnego.
- Zapewnienie dostępności wsparcia związanego z rozwijaniem oferty zajęć oraz wsparcia terapeutycznego w obszarze wychowania przedszkolnego.
- Zapewnienie dostępności wsparcia dotyczącego rozwoju ilościowego i jakościowego kadr placówek realizujących zadania w zakresie wychowania przedszkolnego.

Z kolei w odniesieniu do obszaru opieki na dziećmi do lat 3 sformułowano następujące zalecenia (przy zastrzeżeniu, że wyniki przeprowadzonej analizy wskazują na celowość poniższych rozwiązań, natomiast w obecnej sytuacji ich wdrożenie na szczeblu regionalnym nie jest możliwe):

- Zapewnienie dostępności wsparcia związanego z rozwijaniem oferty zajęć oraz wsparcia terapeutycznego w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3.
- Dążenie do zapewnienia jak największej różnorodności działań podejmowanych we wspieranych placówkach w oparciu o otrzymaną pomoc.

- Zapewnienie dostępności wsparcia dotyczącego rozwoju ilościowego i jakościowego kadr placówek realizujących zadania w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3.

10. W jaki sposób w projektach z obszaru opieki nad dziećmi do lat 3 i usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 6 zapewniono wypełnianie zasad horyzontalnych, tj. zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zasady równości szans kobiet i mężczyzn, zasady zrównoważonego rozwoju?

W przypadku zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym: dostępności dla osób z niepełnosprawnościami podejmowano przede wszystkim działania takie jak: zapewnienie dostępności architektonicznej poprzez różnego rodzaju działania adaptacyjne; zapewnienie dostępności cyfrowej odnoszącej się do działań związanych z zasobami cyfrowymi; zapewnienie dostępności tworzonych miejsc oraz oferty placówki dla dzieci ze specjalnymi potrzebami; premiowanie osób z niepełnosprawnością w procesie rekrutacji; stosowanie zróżnicowanych kanałów komunikacyjnych w kontakcie z uczestnikami / potencjalnymi uczestnikami projektu; podjęcie działań uświadamiających adresowanych do personelu projektowego w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn podejmowano przede wszystkim działania takie jak: zapewnienie równego dostępu dzieci obu płci do miejsc opieki / wychowania przedszkolnego oraz oferowanych w ramach placówek zajęć wychowawczych / edukacyjnych; stosowanie preferencji dla kobiet jako uczestniczek projektu otrzymujących wsparcie związane z opieką nad dzieckiem w związku z powrotem kobiety na rynek pracy; uwzględnianie perspektywy równościowej w prowadzonych zajęciach dla dzieci i uświadamianie dzieci na problem stereotypów płciowych; podejmowanie działań uświadamiających adresowanych do rodziców w zakresie przełamывania stereotypów dotyczących ról płciowych (w tym, m.in.: działania aktywizujące kierowane do mężczyzn w zakresie zaangażowania w proces

wychowawczy); stosowanie podejścia równościowego w procesie rekrutacji kadry placówki i kierowanych do kadry działaniach szkoleniowych; stosowanie podejścia równościowego w działaniach informacyjno-promocyjnych (w tym, m.in.: niestosowanie języka nacechowanego płciowo); zarządzanie projektem w sposób umożliwiający godzenie życia zawodowego z prywatnym.

W przypadku zasady zrównoważonego rozwoju podejmowano przede wszystkim działania takie jak: oszczędność różnego rodzaju zasobów wykorzystywanych na potrzeby realizacji działań projektowych, ze szczególnym uwzględnieniem wody i energii elektrycznej; wdrażanie rozwiązań zgodnych z koncepcją tzw. „zielonego biura”; zakup wyposażenia placówki cechującego się dużą trwałością; wprowadzanie rozwiązań energooszczędnych w budynkach, w których zlokalizowane są tworzone / dostosowywane miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 / miejsca wychowania przedszkolnego; korzystanie z materiałów pochodzących z recyklingu; ograniczenie ilości zamawianych materiałów promocyjnych lub rezygnacja z nich; uświadamianie kadry w zakresie zagadnień dotyczących zrównoważonego rozwoju; podejmowanie zagadnień dotyczących zrównoważonego rozwoju w edukacji przedszkolnej; ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów i ich segregacja.

Zestawienie wniosków i rekomendacji

W poniższej tabeli zawarto zestawienie wniosków i rekomendacji sformułowanych na podstawie całości przeprowadzonych prac badawczych i analitycznych.

Tabela 4. Tabela wniosków i rekomendacji

Lp.	Treść wniosku (numer strony)	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
1.	Utrzymywanie się zapotrzebowania na wsparcie w zakresie tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego, przy jego silnym lokalnym uwarunkowaniu. (59-63)	Utrzymanie wsparcia związanego z tworzeniem / dostosowaniem nowych miejsc w obszarze wychowania przedszkolnego.	Departament Zarządzania Funduszami Europejskimi dla Kujaw i Pomorza – Wydział Programowania – Biuro ds. Społecznych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnienie w ramach FEEdKP 2021-2027 wsparcia związanego z tworzeniem / dostosowaniem miejsc wychowania przedszkolnego, ▪ Zapewnienie odpowiedniego kierunkowania terytorialnego tego wsparcia (przede wszystkim poprzez premiowanie wsparcia kierowanego do obszarów o wyraźnie mniejszej podaży miejsc wychowania przedszkolnego w stosunku do występujących potrzeb). 	31 grudnia 2029	Programowa - Strategiczna
2.	Kluczowe znaczenie atrakcyjności oferty placówek wychowania przedszkolnego dla trwałości ich funkcjonowania.	Zapewnienie dostępności wsparcia związanego z rozwijaniem oferty zajęć oraz wsparcia	Departament Zarządzania Funduszami Europejskimi dla Kujaw i Pomorza – Wydział Programowania –	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnienie w ramach FEEdKP 2021-2027 wsparcia kierowanego do placówek wychowania przedszkolnego, które dotyczyłoby rozwoju oferty zajęciowej (dot. wsparcia zorientowanego na 	31 grudnia 2029	Programowa – Operacyjna

Lp.	Treść wniosku (numer strony)	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	(36-37; 39-40; 54)	terapeutycznego w obszarze wychowania przedszkolnego.	Biuro ds. Społecznych	<p>poszerzenie oferty zajęciowej w zakresie wynikającym z diagnozy przeprowadzonej dla konkretnej placówki, z uwzględnieniem wsparcia dotyczącego takich zajęć jak np.: zajęcia ruchowe, zajęcia artystyczne, zajęcia poznawcze, w tym: język obcy, itp.).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnienie w ramach FEdKP 2021-2027 wsparcia kierowanego do placówek wychowania przedszkolnego, które dotyczyłoby rozwoju pomocy terapeutycznej w placówkach (dot. wsparcia zorientowanego na poszerzenie oferty terapeutycznej w zakresie wynikającym z diagnozy przeprowadzonej dla konkretnej placówki, z uwzględnieniem wsparcia dotyczącego takich kwestii 		

Lp.	Treść wniosku (numer strony)	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
				jak np.: integracja sensoryczna, logopedia, terapia ręki / grafomotoryka, neuroatypowość itp.).		
3.	Istotny wpływ problemów kadrowych na funkcjonowanie placówek wychowania przedszkolnego. (36-37; 40-42; 54)	Zapewnienie dostępności wsparcia dotyczącego rozwoju ilościowego i jakościowego kadr placówek realizujących zadania w zakresie wychowania przedszkolnego.	Departament Zarządzania Funduszami Europejskimi dla Kujaw i Pomorza – Wydział Programowania – Biuro ds. Społecznych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnienie w ramach FE dKP 2021-2027 obejmowania wsparciem kadr placówek realizujących zadania wychowania przedszkolnego, poprzez określenie wyodrębnionego typu projektu w SzOP w tym zakresie i wskazanie na jego obligatoryjne stosowanie w projektach. 	31 grudnia 2029	Programowa – Operacyjna

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Spisy obiektów

Poniżej przedstawiono spis obiektów zamieszczonych w niniejszym dokumencie.

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Popularność form wsparcia w Działaniu 8.4.....	49
Wykres 2. Popularność form wsparcia w Poddziałaniach: 10.1.1 i 10.2.1.....	50
Wykres 3. Źródła finansowania funkcjonowania tworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	55
Wykres 4. Źródła finansowania funkcjonowania tworzonych / dostosowywanych miejsc wychowania przedszkolnego.....	56
Wykres 5. Ocena występowania potrzeby dalszego funkcjonowania tworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	59
Wykres 6. Ocena występowania potrzeby dalszego funkcjonowania tworzonych / dostosowywanych miejsc wychowania przedszkolnego	61
Wykres 7. Liczba dzieci w wieku 0-3 lata oraz 4-6 lat w województwie kujawsko-pomorskim w roku 2022 i prognoza w latach 2023-2060 (tys. osób)	62
Wykres 8. Dostrzegane przez beneficjentów efekty uzyskane w projektach z Działania 8.4.....	64
Wykres 9. Efekty dostrzegane przez przedstawicieli placówek wspartych w ramach projektów Działania 8.4	65
Wykres 10. Dostrzegane przez beneficjentów efekty uzyskane w projektach z Poddziałania 10.1.1 i 10.2.1	66
Wykres 11. Efekty dostrzegane przez przedstawicieli placówek wspartych w ramach projektów Poddziałania 10.1.1 i 10.2.1	67

SPIS TABEL

Tabela 1. Pomiar wartości wskaźnika „Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”	30
Tabela 2. Pomiar wartości wskaźnika „Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS”	32
Tabela 3. Średni udział trwałych miejsc opieki / wychowania przedszkolnego w całkowitej liczbie utworzonych miejsc (z uwzględnieniem zastosowanych w projektach form wsparcia)	52
Tabela 4. Tabela wniosków i rekomendacji	89